Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...най 1921 оной ...ин 21-һээ гарана. | № 275 (18598) | 1990 оной ноябриин 30, пятница | Сэн 3 мүн.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай

ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ

ҺЭРГЭЭЛГЫН ХҮШЭР ЗАМ

...худөө нютагуудые ...байгуулха талаар ...дэб түсэбүүд олоор ...байха. Мүнөө жэлдэ ...ээр түсэблэгдэһэн ...оолой мартагдашагүй ...а тэрэнэй һүүлшын-...оно. Тэрэнэй үрэ дүн-...й магазинуудай та-...рэ эли «харагдана». ...жахыда тохёолдоһон ...ндэ байдал ээлжээ-... Съездэ суглархыень ...ын арадай һунгамал-...баадхаһан гээшэ. Но-...28-да Москвада, Крем-...ордон соо тэрэ хү-...э үргэлжэлүүлэв.

...ье гүрэнэй хүгжэлтэ ...арад зоноо тэжээхэ ...бариярнь тодорхой-... Таряашанда һайн бүхы орондо һайн ...дөө нютагуудые һэр-...шэ гансал садхалан асуудал бэшэ, энэм-... түрүүн нациин урма һэргээлгын асуудал ...син худөө нютагуудые ба агропромышленна ...ые хүгжөөхэ про-... тухай РСФСР-эй Ми-...дэй Соведэй элид-...оной социальна хүг-... аграрна асуудалнуу-...дез хоолой зүйлнүү-...эр республикын Вер-...ведэй комитедэй нэ-...дхэл, тосхоной соци-...жэлтэ тухай хуулиин тушаа үгэ хэлэлгэдэ ...шад иимэ бодолнуу-...һэн байгаа.

...ажахын темээр хии ...теори зохёолгые бо-... депутат Н. П. Гри-...лба. Агропромыш-...комплексын» байдалые ...улхэ, худөө нютагууд-...о байдал хангаха та-...раптай хэмжээнүүдые ...хала гэжэ тэрэ тоо-...дөө нютагуудай со-...барилгын асуудалнуу-...гочи болзорто шиид-...дөө ажахы эрхилдэг ...зын предприятинууд-...мическа бэеэ даанги олгохо, элдэб янзын хэрэгсэл түхеэрэл-... түрүүшын ээлжээнэй ...ай талаар худөөгэй-...рилтэ хэрэглэмжэнүү-...аха ёһотой гэжэ тэрэ ...абана.

Совминай дурадха-...лэй удхые ба шэг-... бүхы дээрэнь гэмгүй-...нээд, тэрэнэй зарим ...тухай шүүмжэлхы ...нуудые депутат Н. И. ...нко хэһэн байна. Га-...мсын зөөри болгохо ...гүнзэгы удхые һун-...гаа диилэнхи олон-...жа тайлбарилха гээ-...жэ бодоноб,— гэжэ ...о областиин Агропро-... эмхидэлнүүдэй ...й түрүүлэгшэ хэлэбэ. ...тэжээдэг газарые ...наймаанай зүйл бол-...охогүй гэжэ онсолон ...Газарые элдүүрилжэ, ...бахын тула тэрэниие ...ан соогоо эдлээд, үг ...жалан дамжуулха эр-...шанда олгохол хэрэг-...

...ликын аграрна сек-... тёолдоһон хүшэр хүн-...ал тухай депутадууд болонгёор хэлэбэ. «сагай уларил» бэшэ, ...дөө ажахыда гүрэнэй ...эргээр хандадаг бай-...дэмэтэй гэжэ депутат ...ев тэмдэглэбэ. Техни-...эр муу, запчастьнууд, ...ын ба түлишын мате-... дуталдана. Ородой ...ай ажаллажа шадахагүй гү, али ажаллаха дурагүй байһан дээрэһээ магазинуудай тагууд зузаан тоопондо дарагдаа бэшэ. 12—14 саг соо хүдэлбэшье, арад зоноо тэжээхэ аргагүй эрхэ байдалда таряашад табигданхай. Промышленна ба худөө ажахын продукциин сэнгүүд адли, худөө нютагууд ба промышленна предприятинууд адли тэгшэ эрхэтэй партнернууд байха ёһотой. Таряашадай ажахынуудта бусаха правительствын дурадхаһан бодолые олохон депутадууд дэмжэһэн байгаа.

Волгоградска областиин Ольховско түбэй районно больницын ахамад врач Н. Н. Орлов России худөө нютагуудые һэргээхэ программые шангаар шүүмжэлбэ. Депутадай һанамжын ёһоор, худөөгэй социальна һалбарида шиидхэгдээгүй асуудалнуудай олон байгаашье һаань, тус программада үйлэдбэриин ба ажахын асуудалнууд хамагай түрүүндэ табигдана.

Материалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гол темэһээ депутадуудай хулжаха олон ушарнууд байгаа. Тохёолдоһон байдалай түлөө бүхы харюусалгые республикын хүтэлбэрилэгшэдтэ тохохо һэдэлгэнүүдшье хэгдээ. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаевые, заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууһан РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Р. И. Хасбулатовые тушаалһаань буулгаха эрилтэнүүдшье табигдаа. Тиибэ яабашье бүтэмжэтэй олон дурадхалнууд хэлэгдэһэн байна.

Худөө ажахые хамтын хүсөөр эрхилхэ гээд нэгэ зариманиинь, фермернүүдэй ажахы хүгжөөхэ хэрэгтэй гээд нүгөөдүүлынь баталаа. Колхоз, совхозуудые эрхилхэ хэрэгтэй, юуб гэбэл һүүлэй хоёр жэлдэ аграрна сектор продукци үйлэдбэрилгые доошолуулаагүй гээд нэгэ зариманиинь хэлэнэ. Газар үмсын зөөри болгон дамжуулбал, бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ аргатай фермернүүдэй олон тоото ажахынууд гансата бии болохо гэжэ нүгөөдүүлынь батална. Теэд мүнөөшье, хожомоошье колхоз, совхозуудые таряашадай ажахынуудта зүришүүлэн табижа болохогүй, харин тэдэнэртэ адли эрхэнүүдые олгожо, зэргэ хүгжөөхэ хэрэгтэй гэжэ Липецкэ областиин «Красный колос» колхозой директор Н. Г. Буслов зүб хэлээ гээшэ ха.

Худөөгэй ажалшадта хото городһоо захиралта үгэһэнэй хэрэггүй, харин хүшэ хүрэмөөр сэнгүүдээр мүнөөнэй техникээр, продукци буйлуулан болбосоруулха хэрэгсэлнүүдээр тэдэниие хангаха, һуудал байдалай һайн эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха, харин хаана ашаг олзотойгоор ажаллахаяа таряашад өөһэдөө шиидхэхэ гэһэн бодолой олон дахин хэлэгдэһэниинь дэмы бэшэ. Газарые үмсэдэ дамжуулха талаар зорилгонуудай орёо хүшэр байһан тухай, тус асуудалда хүнүүдэй болгоомжотойгоор хандадаг тухай депутадууд хэлээ. Илангаяа Россин холын нютагуудта нэн түрүүн орооһо ургуулхын тула газарай ехэ участогуудые абаха дуратайшуул үсөөн гэһэн һанамжа хэлэгдээ.

Депутат В. П. Байкалов үгэ хэлэхэдээ, хото городуудай ба худөөгэй ажаһуугшадай һуудал байдалые сасуулжа харуулба. Худөө нютагуудта ажалай түлбэриин гурим орёо, дутуу дундануудтай, тиимэһээ гансашье худөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бэшэ, харин мэргэжэлтэд тэдэниие ойлгожо ядадаг.

Таряашадта үри шэриеэ бусаажа, тэдэниие газарай ёһотой эзэд болгохые депутат Н. Т. Якименко уряалаа. Үмсын зөөри тушаа таряашанай эрхые мэдэрэнгүйгөөр, энэ асуудалые шиидхэлгэ ямаршье уг удхагүй гэжэ тэрэ онсолон зааба. Хожом засаг гартаа абаха депутадуудай шэнэ бүлэг таряашадай эрхэнүүдые хубилгахагүй гэһэн ямаршье найдамжа үгы бшуу. Харин ерээдүйн байдалда этигэдэггүй байлгань газарта эзэн шэнгеэр хандаха арга таряашадта олгоногүй. Депутадай һанамжаар, таряашад газар абаха гү, али үгы гү гэһэн асуудалда иимэл харюу үгтэхэ байна.

Өөрынгөө хараа шугамые, депутат хэдэ хэдэн жэшээнүүдээр, тобшолбол, Родионовтоной гэр бүлын жэшээгээр батадхаба. Урдань Австралиин фермернүүд байһан аад, зөөриеэ худалдаад, үбгэ эсэгэнэрэйнгээ Эхэ орондо бусажа ерээ ха. Гэр бариха, ехэ ажахытай болохо зорилготой һэн. Теэд хэблэлэй дэмжээшье һаань, газар дээрэ бэеэ даагаад хүдэлхэ эрхэтэй болохын түлөө Родионовтоной олон һара хэһэн тэмсэл урагшагүйдөө.

Байгаали хамгаалгын асуудалнуудта хандахыень В. С. Ревякин Съездые уряалба. Хэгдэһэн элидхэлнүүд соо энэ темые харуулагдаагүй байһан ушар тэрэниие һанаата болгоно. Тэрэнэй һанамжаар, байгаали хамгаалгын асуудалые ажабайдалаар табина. Политическэ ямаршье үзэл бодолтой байһанһаа дулдыдангүй, түрэл дайдаяа һэргээхэ зорилгоор нэгэдэхые Съездэ хабаадагшадые тэрэ уряалаа. Сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаагүй, хорото үйлэдбэритэй предприятинуудые нээхэ ябадалые үгэ хэлэгшэ эрид буруушааба. «Байгаали хамгаалга» гэһэн гүрэнэй программые зохёолгые түргэдхэхэ шухала гэжэ хэлээ.

«Александровский радиозавод» нэгэдэлэй генеральна директор, депутат В. А. Овчинникова Съезд дээрэ шангаар зүбшэгдэжэ байһан аграрна асуудалнууд баһал дүтэ байба. Тэрэнэй даадаг коллективэй худөө нютагуудта үзүүлдэг шефскэ туһаламжа тухай хөөрөөд, худөө ажахын секторэй социальна орёо байдалда анхаралаа хандуулаа.

Холын Хойто зүгэй нютагуудые һэргээн хүгжөөхэ талаар хэдэн тодорхой һанамжануудые М. Е. Николаев хэлэбэ. Газарай эзэн байха, тэрэниие хэрэглэхэ гурим республикануудай хууляар гуримшуулагдаха ёһотой гэжэ Яхадай Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ онсолон зааба. Юуб гэбэл, РСФСР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан шэнэ Хуулинууд өөһэдынгөө газарай эзэн байха, тэрэниие хэрэглэхэ талаар автономито бүхы байгуулалгануудай эрхэнүүдые хаһана. Депутадай һанамжын ёһоор, энэ талаар Хуулиие дахин хараха шухала.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ А. И. Лукьянов заседанида байлсаба.

Съездэ хабаадагшад В. И. Ленинэй Мавзолейдэ орожо, венок табиһан байгаа.

Ноябриин 29-нэ ээлжээтэ бэшэ Съезд хүдэлмэрилбэ.

(ТАСС).

...Р-эй ПРЕЗИДЕНТ СОЁЛОЙ ...Л ЯБУУЛАГШАДТАЙ УУЛЗАБА

...ой нийтын ажабайдалда соёлой шухала үүргэ, хубилган...лгын хуби заяанда зохёохы ажалтай интеллигенциин ...г нүлөө тухай сэхэ, үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөөн ноябриин ...Кремль соо СССР-эй Президент М. С. Горбачевой оро-...ёлой ажал ябуулагшадтай уулзаха үедэ болоһон байна. ...Р-эй Соёлой министр Н. Н. Губенко, уран зохёолшо ...Проскурин, архитектор Ю. П. Платонов, драматург А. Е. ...ин, уран зохёолшо В. К. Петкявичюс, оперын дуушан ...биешу, актер А. В. Баталов, поэт Е. А. Евтушенко, уран ...шо С. Ю. Куняев, композитор, Азербайджанай соёлой ...р Полад Бюль-Бюль Оглы, уран зохёолшо Г. Я. Бакла-...инорежиссёр С. И. Ростоцкий, искусство шэнжэлэгшэ ...илик, актриса Т. В. Доронина, уран зохёолшо В. Н. ...уран зохёолшо А. Якубов, уран зохёолшо Б. И. Олей-...композитор Э. М. Мирзоян, скульптор Е. Т. Мергенов, ...тор Г. В. Свиридов, актер Ю. В. Никулин, кинорежис-...А. Рязанов, уран зурааша В. И. Стельмашонок, дра-...М. Ф. Шатров, уран зохёолшо А. Г. Алексин, актриса ...Быстрицкая гэгшэд һанамжануудые халан абалсалгада ...аба.

...Горбачев суглаарагшадай урда үгэ хэлэбэ.

...бээ соёл болбосоролые обществын хамгаалаа һаань, ...олбосорол обществые абарха» гэһэн деклараци уулзал-...бабаадагшад баталан абаба.

...алга тухай тооссон хэблэлдэ толилогдохо.

(ТАСС).

ОСЛО ОШОЛГОНЬ ХОЙШОЛУУЛАГДАБА

«Нобелевско шан олголгын заншалта сагта» СССР-эй Президент М. С. Горбачев шан абахаяа Осло ошожо шадахагүйнь гэжэ СССР-эй Президентын пресс-албанһаа ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ. Орон соо болложо байһан эрид хубилалтын сагта СССР-эй Президентын айхабтар сүлөөгүй байһаниинь энээнэй шалтагаан болоно. Нобелевско комитет энээниие ойлгожо, ондоо болзорто шан барюулгые үнгэргэхые зүбшэхэ бэзэ гэжэ Москвада найдана. Норвегиин Нобелевско комитедэй түрүүлэгшэ Гидске Андерсон, Норвегиин премьер-министр Гру Харлем Брундтланд, Швециин премьер-министр Ингвар Карлссон, Швециин Нобелевско жасын директор-захирагша Стиг Рамель гэгшэдтэ М. С. Горбачёв энэ ушараар бэшэгүүдые эльгээгээ.

(ТАСС).

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

ТУҺАЛАМЖА, ДЭМЖЭЛГЭ ХЭРЭГТЭЙ

Үргэн тэнюун аад, үбэлдөөшье, зундаашье унаартан байдаг Санагын талаһаа гараад, хүнгэн машинаяа Хуурлигай дабаан өөдэ зүдхүүлбэбди. Иишэ ябажа үзөөгүй хүнэй толгойн эрьемээр эрид гээшэнь, аймшагтай. Машинамнай уухилан-аахилан, тохирүү бэйхаһаа гадна яаматай ялхитай, болдогтой солдогтой харгыгаар дабаан дээрэ гарашаба. Харин саашаа Хуурлигай жалга руу доошоо орохонь үшөөшье эрид байба. «Ямар үндэр, эрид дабаан гээшэб, яажа ябадаг хүнүүд гээшэбта?»—гэхэдэмни, сугтаа һуужа ябаһан Санагын сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Кливеланд Санжиевич Ардаев: «Бидэшни дадашоо зомди, машина, тракторнуудаараа ябаад лэ байгшабди. Холоһсо ерэһэн «ноёд», «дарганар» яахаяа энээн руу ерэбэ гээшэбиб» гэлдэжэ гэмэрэлдэшэхэл даа. Теэд Хуурлигай голдо хүрэжэ ерэхэдээ, илангаяа зунай сагта, тад ондоонууд, урматай зоригтойнууд болошодог юм. Агаарынь ая гангаар хангалтаад, толгой түрүүешни сэбэрлээдхихэ, аршаантай булагуудһаа эхиеэ абаһан Хуурлиг горхоной, Зэдэ голой мэлмэгэр сэбэрхэн уһан ангаһыень амтатайгаар харюулаадхиха, харгыеш һэтэлэн ан гүрөөһэдшье гүйлдэхэ. Гоё газар юм даа,»— гэбэ.

Дабаагаа дэбажа, шэнэһэн ой сооһоо гарамсаарнай үнэхөөрөөшье гоё гээшэнь: үргэн жалгын талаар һурэглэһэн үхэр мал олон, таримал ногооной, хээрын сабшалангай һуринүүд жэрылдэн ербынэ. «Яагаа олон һуринүүд табигдааб даа, эндэ ногоон һайнаар ургаа байна»,— гэһэн гайхалда совхозой 2-дохи отделениие эрхилэгшэ Валерий Хандуевич Бадмаев: «Үгы даа, мүнөө жэлдэ бороо хура ехээр орожо, Хуурлигай ногооной ургаса бираагүй. Зарим һайн жэлнүүдтэ таримал ногооной һуринүүд хоорондоо 20—30 метрэй зайда табигдадаг, тооень алдамаар байдаг»,— гэжэ харюусаба.

Үнэхөөрөөшье, энэ жэлдэ Санагада ногооной ургаса биража хүрэгдабагүй. Дэншье үнгэрүү шииг нойтоор элбэг байгаа. Үбһэ тармаха гэхэдэ, наратай үдэрнүүд хургаараа тооломоор байгаа юм. Совхоздо оройдоол 31225 центнер бүдүүн тэжээл, тэрэ тоодо 24975 центнер үбһэн, 6250 центнер зелёнко бэлэдхэгдээ. Энээниие ажахын 5 мянга гаран бодо малай толгой бүхэндэ хубаахада оройдоол 2,4 центнер хэмжээнэй тэжээл хүртэнэ. Өөрын талха тарянанай зүйл гэжэ байха бэшэ даа, эндэ зелёнкоһоо ондоо ургамал ургадаггүй. Урдандаа 20-ёод, 30-аад онуудта эндэ ешмээн, бури шэниисэшье ургажа байһан гэлсэдэг. Теэд байгаалиин уларил муудаһаар муудажа, ешмээншье эдеэшэхээ болишонхой.

Олон тоото малаа гарзагүйгөөр үбэлжүүлхын тула һанаагаа зобожо байһан совхозой хүтэлбэрилэгшэд эртээнһээ арга хургаяа бэдэржэ байһаар. Ондоо тээгүүр үбһэ, таряа бэдэрхэ, һолоомо бэлэдхэхэ ажал ябуулагдана. Һаяхан нэгэ бригада шираг шамбай хүбүүдһээ бүридхэгдэжэ, һолоомо бэлэдхэхэеэ холохон ябуулагдаа. Тэрэ һолоомон зөөгдэжэ буйлуулагдаад, залуу малда, илангаяа һаадаг үнеэдтэ талха тарянай зүйлтэй холигдожо үгтэхэ юм.

Хуурлигай малшадай 8 байрануудаар ябахада, булта ехэшье гомдолгүйнүүд. Үбэлжэлгээ амжалтатайгаар үнгэргэхэ зоригтойнууд байбад. Зүүн-Бэе, Урда-Бэе гэжэ газарнуудта залуу мал үбэлжүүлжэ байһэн Роман Гундуев, Владимир Бадмаев гэгшэд гэртээ үгы, хадануудай үбэрэй хагданда малаа бэлшээхэеэ гарашаһан байба. Саһанай бага байһан сагта хагдаяа һайса хэрэглэжэ абаха хэрэгтэй бшуу. Урда-Хужар гэжэ байрада 30 наһатай Владимир Дамдинович Мандаганов Хуурлигай фермэнүүдтэ ветеринарна фельдшерээр хүдэлжэ байһанаа һаяхан үхибүү түрэһэн Зоя Шагжиева нүхэртэеэ, баруун гарай малшан Александр Доржиевич Бундагиновтай 200-гаад мал үбэлжүүлжэ байна. Владимир Дамдинович залуушье һаа, 10 гаран жэлэй тууршада Хуурлиг соогоол малшанаар хүдэлжэ, ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Бури 1981 ондо эрхим ажалайнгаа түлөө аяншалгын хүнгэлэлтэтэй путёвкоор шагнагдажа, урдандаа Дүтэлүүрэй совхозой ахамад зоотехнигээр хүдэлжэ байһан, мүнөө Санагын совхозой 2-дохи отделениин эрхилэгшэ болоһон В. Х. Бадмаевтай хамта Энэдхэгэй Дели, Бомбей хотонуудаар аяшалаа юм.

Бэрхэ малшан Мандагановай ажал элеэр харагдана. Байраһаань холо бэшэ бэлшээжэ, уһаяа уужа ябаһан малынь һайн тамиртай, тарганууд, далнуудынь, хорёонуудынь янда-гэр заһаатай, дулаалаатай, элбэг хүрэхэ хохиршье нөөгөөтэй. Эндэнь культбаза, бани бии, телевизор харуулагдана. Культбаза соогоо сүлөө сагтаа биллиард, шатар, даам наадаха, номуудые уншаха аргатай. «Эсэжэ ерээд, эндэхи банида орожорхёод, мяхаа шанаад һуушахада, ехэл һайн байдаг даа»,— гэжэ Кливеланд Санжиевич хүхинэ. Тиигээд тэрэ эндэхи малшадтай болон ондоо ажалаар ябаһанаа сайлахаяа ороһон нүхэдтэй фермернүүдэй ажахы тухай, орон дотёроо боложо байһан һүүлэй үеын һонинууд тухай тон һонирхолтой хөөрэлдөө хэбэ. Санагын совхоздо малшадай хоёр коллектив фермернүүд болохоор бэлэн юм хаш. Тэдэндэ малыень, газарыень хубаарилжа үгэхэ хэлсээн хэгдэжэ байна.

Коммунистнууд Владимир Дамдинович Зоя Лайжитовна хоёршье гэр бүлөөрөө хажуудаа туһалагшадаа абаад, фермернүүд болоходоо ядархагүй хаш. Эдэнэр 130—150 килограмм шэгнүүртэй залуу эмэ мал тушаажа абаад, 1—2 жэлэй туршада харууһалаад, тугаллаха болоходонь ондоо гүүртэнүүдтэ тушаадаг юм. Зундаа элбэг ногоотой һарьдагай бэлшээридэ малынь һайса таргалдаг. Энэ жэлэй зунай-намарай бэлшээриин хаһада харууһалдаг малайнгаа толгой бүриин амидын шэгнүүрые сүүдхэ бүхэндэ 900 граммаар нэмээхэ социалис уялгатай байһан һаа, 1020 граммаар нэмээжэ шадаа. Тиигэжэ хэдэн мянган түхэриг олзотожо гарабад.

Саашаа Эхин-Хуурлигта хүрэхэдэмнай, нарин бүглүү, горитой харгышьегүй газарта Валерий Цыренович Гундуев Цырен-Дулма Ринчиновна нүхэртэеэ, Иван Ринчинович Сынгеевтэй хамта 144 толгой һарлагуудые харууһалжа байба. Холошье байрлаха даа, гансал хададаа дуратай һарлагуудай бэлшээриие бэдэрһэн хүн лэ эндэ ажаһууха ха юм. Зайн галшье, радиошье байхагүй. Урдандаа зайн галэй утаһатай байһан столбнуудынь унашанхай. Тэдэниинь бодхожо, эндэ дахин зайн гал хүргэхэл байгаа. Мүнөө Гундуевтан зайн гал абаха мотоортой аад, тэрэнь бензинээр дуталдахадаа хүдэлгэгдэнэгүй. Санагада үшөө 5 малшан мотоорнуудые хүдэлгэжэ, өөһэдыгөө хангана. Час соо 1,5 литр бензин галдадаг мотоорнуудые жэлэй дүрбэн сагта хүдэлгэхэдэ, хэды ехэ гарза малшадай халааһанһаа гаргагдана гээшэб. Хэрбээ зайн галай утаһа татажархёо һаань, хэды тэниглэн бологдохо байгааб. Энээн тухай совхозой хүтэлбэрилэгшэд бодомжолхо, ойрын сагта хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй гэжэ һанагдана.

Валерий Цыренович Гундуевай байрада хүнүүдшье, хүтэлбэрилэгшэдшье ябахань хомор болонхой. Ядахадаа Хуурлигай малшадай почтыень зөөдэг Владимир Пренглаев эндэ үзэгдэнэгүй. Манай ябаһан үдэрэй урдахана энэ нүхэр дүтын фермэдэ хүрөөд лэ һөөргөө бусашаһан байба. Нэтэрхэдээ, эндэхи малшадта худалдагдаха пивэ, колбаса гэхэ мэтэ продукци нютагай сельпогой магазинһаа абаад ябаха гаад, нүхэр Пренглаев өөрын дураар тэрэ пивыень ондоо тээгүүр худалдажархёо, колбасаень магазиндань орхижорхёо юм. Холын малшадта иимээр хандажа байхадань, тэдэнэй урма зоригынь ямар байха болоноб?

Ехэ гарзагүйгөөр харууһалагдажа совхоздо горитойхон олзо үгэдэг һарлагуудые үсхэбэрилдэг малшадта онсо илгаатай анхарал хандуулагдаха ёһотой. Үнгэрһэн жэлдэ Валерий Гундуевай даадаг фермынхид 60 толгой байтаһан һарлагуудые гүрэндэ тушаахадаа, горитой ехэ мүнгэ совхозойнгоо кассада оруулһан юм. Мүнөө жэлдэшье хэдэн мянган түхэриг олзо оруулаа. Ахаһаа асарагдаһан һайн бухануудай ашаар нютагай һарлагуудай тамирынь нилээд һайжараа, туналнуудынь түргэн томо болоно. Жэлэй эхинһээ хойшо Гундуевай фермэ дээрэ 40-өөд толгой тугал абтаад байна. Туғаллаха эмэ һарлагууд онон, 60 толгой эрэ һарлагууд гүрэндэ тушаагдаха юм. Хальтаруухайда нүгөөдэ фермын һарлагуудые харадаг Семен Доржиевай хүтэлбэрилдэг коллектив баһал һайнаар хүдэлнэ. Байгша ондо тэдэнэр 8 мянган түхэригэй олзо оршо оруулба. Совхоз хамта дээрэнь 120 гаран толгой эрэ һарлагуудые тус тустань 350 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахаяа бэлэдхэл хэжэ байна. Эндэһээшье ехэ олзо абтахаар хараалагдана. Тиимэһээ тэдэниие харууһалдаг малшадай хүнгэн бэшэ ажалай ашые зүбөөр ойлгон, тэдэнэртэ туһаламжа, дэмжэлгэ хэрэгтэйл болоно хаш.

М. ГОНЧИКОВ, манай корр.

Захааминай район.

Загаһатын совхозой (Хэжэнгэ) Түбэй һү һаалиин фермын һаалишад һүүлэй жэлнүүдэй туршада социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлжэ ябадаг болонхой. Тэдэнэй нэгэн Дарима Гармаевна Доржиева болоно. Тэрэ даруу номгон зантай, балшар бага наһанһаа Цындыма Гурожаповна эжыгээ дахажа, үнеэ һаажа һураһан намтартай. Ажалай ветеран жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө 3000 килограмм һү һааха хүсэлэнтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан Д. Г. Доржиева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХЭДЫ САГ СОО ҮРГЭЛЖЭЛХЭ ХОЙШОЛОН БЭ?

Бури үбэлжэлгын эхеэр гээшэ һэн ха. Уланай колхоздо үнгэргэгдэһэн суглаан дээрэ районой һаалиин фермэнүүдэй ерэхэ үбэлдөө ондо орохоор хэр бэлэдэһыень согсолжо шэнжэлхэдэ, олон хүн яһала һайшаалтай һанамжа, дурадхалнуудаа оруулаа һэн. Илангаяа фермэнүүдые даагшанар, ажахынуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд малдаа шанаржуулагдаһан тэжээл бэлэдхэжэ хүсэдөөр хангаха байһанаа мэдүүлээ бэлэй. Тэрэ гэһээр эгсэ һара үнгэрөө. Мүнөө абажа харахада, сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ талаар найдамтай алхамһаа байха байдалаа заһаруулхаар зохихо хэмжээнүүдшье абтаагүй байна. Үнгэржэ ерэхэдээ, нэгэ һара соо колхоз, совхозууд гүрэндэ һү тушаалгаяа хахадаарнь доошолуулаа. Тусхайлбал, районой ажахынуудай һаалиин фермэнүүдһээ һарын саана үдэр бүхэндэ 135 центнер һүн тоһоной заводто эльгээгдэдэг байһан һаа, мүнөө 76 центнерһээ үлүүлнэгүй.

Ямар ушарһаа үнеэдэйнь һү шэмэ эрид доошолбо гээшэб? Байгша ондо районой ажахынуудта талха тарянайнь зүйлнүүдые оруулалсахада, малай условно толгой бүхэндэ 14 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбһэ тэжээл бэлэдхэгдээ һэмнай. Энэмнай үлүү ехэ бэшэшье һаа, үнеэдэйнгээ һү шэмые хоногой 7—8 килограммһаа доошолуулхагүй байгаал даа. Теэд юун дээрэһээ мүнөө үнеэдһээнь үдэртэ 2—3 килограммһаа дээшэ һүн һаагданагүйб?

Сагаан эдеэ үйлэдбэрилгын доошолжо байһанай ушар шалтагаание элиршэлхэ зорилготойгоор эдэ үдэрнүүдтэ хэдэн ажахынуудта шалгалта эмхидхэгдээ юм. Тиин һаяхан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалиин фермэнүүдтэ ошожо, һаалишад, үхэршэдтэй уулзажа хөөрэлдэһэн, һанамжа дурадхалнуудыень анхарһан байнабди.

Дурсагдагша колхоздо үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ талаар сройдоо хүдэлмэри ябуулагданагүй гэхын аргагүй һэн. Ушарынь хадаа үбэлжэлгын эхин дээрэ сомоной Соведэй ээлжээтэ сессидэ малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр эхилжэ үнгэргэхэ, үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ тухай үргэнөөр хэлсэһэн байна. Эндэ элидхэл хэһэн ажахын ахамад зоотехник Ю. Л. Жалсараев тодорхой түсэб тухайгаа хөөрэһэн байха. Тусхайлбал, ноябриин һайндэрһөө урид заһабарилгын болон һэльбэн шэнэлэлгын бүхы хүдэлмэреэ дүүргэжэ, тэжээлэйнгээ цехүүдые жэгдэ хүдэлгэхэ гэжэ эрилтэ табяа һэн.

Энэ жэлдэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо илангаяа үбһэн багаар бэлэдхэгдээ. Тиимэһээ үнеэдынь һая болотор үбһөөр хооллуулагдаагүй байгаа.

Ажахын һаалишадтай, мал адуулагшадтай уулзажа хөөрэлдэхэдэ, байгша ондо үнеэдтээ гол түлэб сенаж, һолоомо, силос болон талха тарянай зүйл эдюулхээр хэлээ һэн. Үнэхөөрөө эндэ иимэ зүйлэй тэжээл нилээд элбэгээр абтанхай. Мүнөө колхозой фермэ, гүүртэ бүхэндэ үбһэеэ алмаха, гамтайгаар гаргашалхые оролдоно.

Үлтэртэ малай хуушан фермэдэ арендаторнууд Баир Аранзаевич Очиров, Дари Очировна Дамбаева гэгшэдэй хоёр һүрэг үнеэд байрланхай. Эндэ үбһэнһөө байха һолоомониинь асарагдаагүй байба. Тус ажахыда даб дээрэ үгэжэ байхаар малай тэжээлэй рацион зохёогдонхой. Жэшээлбэл, мүнөө үдэртэ үнеэн бүхэндэ нэгэ килограмм үбһэн, 10—12 килограмм силос, 1,5—2 килограмм талха тарянанай зүйл үгтэхөөр гэхэ гү, али 3,5—4 килограмм тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбһэ тэжээл эдюулэгдэнэ. Энэмнай илангаяа һаамхай үнеэдтэ бага гээшэ. Тусхайлбал, зоотехническэ нормын ёһоор, иимэ хэмжээнэй тэжээл дээрэ харууһалагдаһан үнеэнһээ аягашье һүн абтахагүй байна бшуу. Арайхан үлэ хоолыень залгаад байһан аад, үшөө һү ехээр һааха зорилго хараалһаниинь үнэхөөрөө гайхамаар бэлэй.

Мүнөө гансашье мэргэжэлтэд бэшэ, мүн фермые даагшад үнеэдтэ хэды шэнээн тэжээл үгөө һаа, һү ехээр абахаб гэжэ һайн мэдэхэ болоһон ёһотой гэжэ найдаһамнай иимэ байбал даа. Һаагдажа байһан үнеэдтээ адха болохогүй тэжээл эдюулээд, амһартаар дүүрэтэр продукци абаха али шэдитэй болоо юм гү? Колхозой бусад фермэнүүдтэ ошоходомнай, һүрэг малынь энээнһээ ехэ бэшэ рационоор хангагданхай байба. Үнгэржэ ерэхэдээ тус ажахын бүхы фермэ, гүүртэнүүдтэ талха тарянайнь зүйл хуурайгаар малда эдюулэгдэдэг байба.

Хуушан байрада тэжээлэйнь цех баригдажа үшөө дүүргэгдээгүй байгаа һэн.

— Барилгын материал дуталдана. Электрокотелынь хүшалтагүй кухни соо тодхогдонхой, һаядаа барилгын материалай асарагдаагүй һаа, үрэмдэмэл худагынь хүрэжэ болохо, аюултай байна. Юрэдөө, хүн бүхэнэй харюусалга эндэ харагданагүй — гэжэ барилгашадай бригадир Олег Очирович Бадмаев голхоронгёор мэдүүлээ һэн. Арендаторнуудта 95 үнеэн, гунжан даалгагданхай, мүнөө үдэр бүри үнеэн бүхэнһөө 1,2 килограмм һү абана. Харин һаагдаһан үнеэнһээ 2,7 килограмм продукци суглуулагдана.

Энэ жэлдэ арендаторнууд өөһэдынгөө хүсөөр 420 шахуу центнер үбһэ сабшажа һурилөө юм. Өөрын техникэгүй, мориной косилка, тармуургүй эдэнэртэ тэжээл бэлэдхэхэнь хүшэр һэн. Сагай уларилай гасалан соогуур бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, үбһэ сабшажа абаа. Колхозой правлениһээ хүнгэн трактор эрихэдэнь үгтэнэгүй.

Арендаторнуудай һүрэг малайнь байра байдал баһал түлюурхан. Сонхонуудынь хүсэд шэллэгдээгүй. Намарһаа хойшо малайнгаа байра соохи шалыень арайхан заһабарилаа. Үнеэдтэ үбһэ, силос үгэхэ хобоо хобтонуудыень һэльбээ. Энэ байра хуушаржа үмхирэнхэй. Шэнэлжэ барихаар болонхой юм. Энэ жэлдэ колхоз барижа үрдеэгүй.

Үрэжэлэй фермэдэ байдалынь бүришье түлюур. Илангаяа малайнь байра үмхиржэ унашаха болонхой. Хушалтынгаа муу байхада зундаа дээрэһээ норожо, үһээ, нюргалһан модониинь бүри үмхирөө. Мүнөө энэ байрын нүгөөдэ захада соорхой үһээнь сайрана.

— Ороходошье, аймшагтай болоһон байра юм. Юрэдөө, малыемнай даража унана гү гэжэ һэргылхэш. Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэ хэды хэлэгдээ. Хубилха юумэн үгыл даа, — гэжэ ахалагша һаалишан Л. З. Буянова хэлэнэ.

Ажахын мэргэжэлтэдэй, бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэдэй ажалдаа хангалтагүй хандаһанай, мүн харюусалгын һуладаһанай хойшолон мүнөө харагдажа захалаа. Иигэжэ тус колхоздо гансашье үбэлжэлгэнь эхинһээ эмхигүй бэшэ, мүн үнеэдэйнь һү шэмэ доошолжо, шэргэхэ түйлдаа хүрөөд байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой олонхи фермэдэ тугаллаха үнеэдынь шэргээгдэжэ байбашье түллэһэниинь һайнаар һаагдажа, шэмэтэй тэжээлээр гүйсэд хангагдажа, һү шэмээ үшөө дээшэлүүлээгүй байха юм. Юрэнхы дээрээ ажахыда үбэлжэлгынь тэжээлэй рацион хүсэд зохёогдожо тодорхойлогдодоггүйнь хохидолтой. Хэрбээ эндэл үнжагайрангүй, һайн бэлэдхэлтэй байһан һаань байдалынь ондоохон байжа болохо һэн.

Баян-Голой колхоздо сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ арга боломжо бии. Жэшээлбэл, Үрэжэлэй һаалиин фермэдэ тэжээлэйнь цех үнихэнэй хүдэлгэгдэнэ. Мүн эндэ һаалишадынь бүлэг үнеэдтээ тэжээл бэлэдэдэг гуримтай. Хэрбээ энээниие бүри һайнаар эмхидхээ һаа, һүн ехээр абтахал бэлэй.

Малай үбэлжэлгын түлэг ябажа байһан мүнөө үедэ малшадые анхарха гээшэ шухала ааб даа. Зүгөөр эндэ малшад, һаалишадай эрилтэ, хэрэглэмжэ хараада абтанагүй. Үрэжэлэй фермын малшадай гэр томо суургаар суургалагданхай. Худалдаа наймаанай, соёлой, элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэд эндэ үнихэнэй харагдаагүй байба. Энэнь ехэ дутагдал ха юм. Мүнөө үбэлжэлгэ үнгэргэжэ байгаа хүнүүдэй эрилтэ, хэрэглэмжые анхарангүй, ехэ дүн түйлагдахагүйл даа. Юрэдөө, хангалтагүй, харюусалгагүй ажалай хойшолон хэды болотор үргэлжэлхэнь гээшэб?

Д.-Н. ХОБРАКОВ, худөө бэшэгшэ.

Баргажан.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ДҮҮРЭН ЭТИГЭЛТЭЙГЭЭР

Баргажанай ой модоной комбинадай партиин, дайнай болон ажалай ветерануудай өөрынгөө суглаан дээрэ районой коммунистнуудта хандалга абаба. Энэ ушар юунhээ болооб гэхэдэ, партиин хушаанай шүүдые hүүлэй жэлнүүдтэ партиина организацида тохёолдоhон хүшэр байдал hанаань ехээр зобоохо ла юм.

Энэ коллективтэ хориноо дээшэ хүн партиhаа гараха тухай мэдүүлгэ үгөө. Гайхалтайн юун бэ гэхэдэ, тэдэнэрэй олонхинь энэ зэмэнээ урда тээ партида үнэн сэхэ зомди гэжэ мэдүүлдэг байгаа. Харин мүнөө шахардуу үе сагай дайралдахада, өөhэдөө гарахамнай гэбэ.

Коммунистнууд тэдэнэй шанга сохилто үгэнэгүй, партиина хооhоор шүүмжэлэлгүйгөөр дайнаа тэдэнэр мини байжа үгэнэ ха юм. «Мүнөө үедэ партиин гэшүүд хэзээ хэзээнэйхиhээ үлүүгээр партиина нүхэсэл, эхэ дүүгэй ханамжа, найдабаритай нэгэдэл харуулха ёhотой гэжэ тэрэ хандалга дотор хэлэгдэнэ.

Районой коммунистнуудта хандахадаа, партиин дайнай, ажалай ветерануд КПСС-эй саашанхи байдалда ехэ hанаа зобохоо мэдүүлээд, РСФСР-эй Компартиин ЦК-гай Политбюрогой России коммунистнуудта, бүхы эрхэтэдэй хандаhан Хандалгые бүримүүхи хараа зорилгонуудые баталhан программын гол шэглэлээр политическэ, өйлгуулгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, дэлгүүрэй харилсаанда орожо байhан үедэ экономикын асуудалнуудаар коммунистнууд тоо харасатай байха зэргэ хэрэгтэй гэжэ найдана.

Партиин гэшүүн бүхэн мүнөө үеын хүшэр байдал үргэн сэдьхэлээрээ ойлгон мэдэржэ, бүхы коммунистнуудтай, партиина бэшэ хүнүүдтэй үнэн сэхэ эрхэтэйдэ хамтаран оролдоно гэжэ, Агууехэ Октябриин үзэл суртал, революциин вождь В. И. Ленинэй хэрэгые хамгаалха хэрэгтэй гэжэ тэрэ хандалга дотор хэлэгдэнэ.

Партиин, дайнай, ажалай ветерануудай КПСС-эй эгнээhээ хүлжэн гарhан гэшүүдые буруушааха, тэдэнэр ажалда үргэлжэтэй байhан тула гэхэн гэжэ хэмиэя хараже, партида ороhон хүнүүд гэжэ шүүмжэлнэ.

Тэрэ хандалга доро гараа табиhан хүнүүд ой модоной промышленностиин үнинэй хүдэлмэрилэгшэд, дайнда, партиина стаж ехэтэй коммунистнууд юм. Тэдэнэй дунда К. И. Арсеньев, З. Т. Демидова, Н. Д. Гурулев, Ф. Д. Молоков болон бусад бии.

Н. УГРЮМОВ,
КПСС-эй Баргажанай районой үзэл сурталай таhагые даагша.

Баргажанhаа мэдээсэнэ

ПАРТИИН ВЕТЕРАНУУДАЙ ХАНДАЛГА

hаяхан Баргажанай модоной комбинадта партиин, ажалай, дайнай ветерануудай уулзалга үнгэргэгдэбэ. Урдань тус коммунистнууд хэдэнэй, hаваанай амаралда гараhан, ехэ аргаараа мүнөөшье хүдэлжэ, туhа хүргэхые оролдожо байдаг эдэ зониие партиина организациин хүдэлмэрилэгшэдэй, комбинадта мүнөө ушараад байhан байдалаар партком секретарь В. Ф. Подшумный танилсуулаа.

Уулзалга дээрэ үгэ хэлэhэн партиин ветеран Г. Л. Кудряшов, К. И. Арсеньев, К. П. Беспамятных болон бусад мүнөө үедэ тохёолдод байhан байдалаар hанаатай ехэ зобожо байhан тухайгаа мэдүүлэбэ. Урдань районно партиина организациин эгээн томо, хүсэтэйшье, коммунистнууд болон зоной дунда хүндэтэйшье байhан партиина организацинга hүүлэй үедэ доройтожо байhые тэдэнэр тэмдэглээ. Бүхы коммуне партида иимэ хүндэ хүшэр байдалай ушарад байхада, партиин ветерануд түрэл партиина организацида туhалха, нэрэ хүндыень үргэхэ хүсэл байhан тухайгаа хэлээ.

Иигэжэ энэ уулзалга хабаадагшад районойнгоо бүхы коммунистнуудта хандан хандалга баталан абаба. Тиихэдээ коммунистнуудта, КПСС-эй бүхы ажалшадта хандаhан РСФСР-эй Компартиин ЦК-гай Политбюрогой хандалгые дэмжэжэ байhанаа мэдүүлэбэ. КПСС-эй Буряадай рескомой бэелүүлхээр хараhан программын ёhоор политическэ хүдэлмэри районой соо эдэбхитэйгээр ябуулха уряалаа.

С. ПОТХОЕВ.

Хүршэ областиин hонин

ШЭТЫН ОБЛАСТЬДО АВТОНОМИhОО ГАЗАА ТЭЭ АЖАhУУДАГ БУРЯАДУУДАЙ АССОЦИАЦИИН СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ ОБЛАСТИИН ТҮБ ХОТОДО БОЛОЖО ҮНГЭРӨӨ.

ХҮСЭ ШАДАЛАА НЭГЭДҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Байгша оной июнь hарада болоhон учредительна конференциин hүүлээр правлениин хэhэн хүдэлмэри тухай соведэй гэшүүдтэ, уригдаhан зонодо ассоциациин холбооной түрүүлэгшэ М. Д. Дугаров хөөрэжэ үгөө. Холбооной гэшүүд областиин, Шэтын хотын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаhан байна. Конференциин дурадхалаар облисполкомдо нацинууд хоорондын харилсаанай таhаг байгуулагдаа юм.

Ассоциациин гол зорилгонууд гэхэдэ, национальна мэдэрэлэ hэргээлгэ, үг заншалаа, түрэлхи хэлэеэ хүгжөөлгэ болоно. Энэ зорилго дүүргэхын тула материальна үндэhэ hуури байгуулха шухала. Тиин ассоциацида оробоной түлөө, гэшүүнэй түлөө бүхэн түлбэри түлөхэ ёhотой болоно. Ямараар хэмжээтэ эрхэ hэм? Ехэ hуужэ үндэhэ яhанай хүн ассоциациин гэшүүн болохо аргатай юм. Иигэжэ ассоциацида оробоной түлөө 10, гэшүүнэй жэл бүриин түлбэрин 15 түхэригөөр болоно.

Колхоз, совхозууд, агрофирмэнүүд ассоциациин хамтын гэшүүн боложо орохо аргатай гэжэ соведэй гэшүүн Н. Ж. Жугдуров тэмдэглэбэ. Тэдэнэрэй эша туhаар ассоциациин программаяа дүүргэхэ шадаха зүйл гэхэдэ, буряадуудай ажаhуудаг hууринуудэй hэргээн хүгжөөлгэ болоно. Жэшээлхэдэ, Москва шадар ажаhуудаг буряадуудай соёлой бүлгэмдэ 100 мянган түхэриг туhа болгон үгэhэн байна. Тиихэдэ областиин шэнэ «Ули» гэжэ кооперативай түрүүлэгшэ мэдүүлээ.

Областиин hууринуудтэ ассоциациин отделениинүүдые байгуулха районно конференци үнгэргэхэ тухай правлени мэдээсэв. Нютагай засагай туhаламжа дэмжэлгэ Шэтын районно иимэ конференци үнгэргэгдэбэ. Угдаан hууринай хажууда буудын шажантанай дугуан байгуулха тухай хэлэгдэв.

Буряад хэлэн дээрэ гарадаг «Толон» гэжэ Агын окружной hонин областной статустай болгохо тухай ассоциациин правлени бодомжолно.

Буряадай соёлой түб бариха газар таhалагдажа үгтөө гэжэ Шэтын городской Соведэй түрүүлэгшэ Д. Г. Цынгеевэй хөөрэhөөр суглаагшад мэдэеэ абаба. Гостиница, худалдаа, наймаанай тухай, гаражаа бүридхэжэ комплексдо энэ түб ороно. Могойтын районой «Россия» агрофирмэ, агропромсоюз тус комплексын барилгые мүнгэ зөөрөөр hүргэлэхэ юм. Агропромсоюзай мүнгэ зөөри үгэхэ байhые түрүүлэгшэ И. А. Чесных батадхаа hэн.

Агын округной Соведэй түрүүлэгшын орлогшо З. Х. Намдаков үгэ хэлэхэдээ, тэрэ жэл Агын автономито округ тус республикын болохо тухай Буряадай ССР-эй ажалай, дайнай ветерануудай дурадхалда олонхид ямараар хандажа hэн тухай хэлээ. Хүн зоной hанамжа шэнжэлэн, энэ асуудалда hэрэ харюу үгтөө. Асуулта хэгдэhэн бүхы зоной 85 процент гурбан автономиин нэгэ республика болгохые дэмжэhэн байна. Эдэб нютагуудта ажаhуудаг буряадууд дунда түрэлхи хэлэеэ, үг ёhо заншалаа хүгжөөхэ асуудалнуудые шиидхэхэдэ координационно комитет байгуулхаар уредительна конференци дурадхаhан тухай Буряадай Министрнүүдэй Совет хараа.

Облисполкомой соёлой управлениин штатда буряадуудай асуудал эрхилэг нэгэ хүниие оруулха гэhэн дурадхал правлени хэхэ hэн. Тиин буряадуудай, Хойто зүүн ородуудай ажаhуудаг национальна бүлэгүүдэй соёлые хүгжөөхэ талаар программын методическэ түбэй дэргэдэ буряад дунда hургуулиин эмхидхэн таhаг нээгдэхэ байна.

Областиин районуудhаа ерэhэн түлөөлэгшэд өөhэдынгөө гомдолнуудые правленидэ хэлээ. Жэшээлхэдэ, ассоциациин районно отделениинүүдэй гэшүүдэй түлбэрине Шэтын Агробанкын нэгэ счёдто правлениин оруулха дураагүйе хэлээ.

Соведэй удаадахи заседани ерэхэ жэлдэ болохо. Областиин ажаhуудаг буряадуудай ассоциациин гол хараа шугам тухай засажа заhадаhаа: национальна мэдэрэлые hэргээлгэ, өөрын нютагаа, түрэлхи хэлэеэ, ёhо заншалаа нэмжүүлхэ, нэгэдүүлхэ.

М. МЕТЕЛЕВА.
(«Забайкальский рабочий» газетын байгша оной ноябриин 22-ой номерhоо абтаба).

ХҮДӨӨДЭ БОДОТО ЭЗЭН ХЭРЭГТЭЙ

(Буряадай ССР-эй АПК-гай колхоз, совхозуудай, предприятинуудай болон эмхинүүдэй этигэмжэтэ түлөөлэгшэдэй суглаанhаа тэмдэглэл)

Мүнөө энэ хүндэ хүшэр сагта дары шиидхэгдэхээр болоhон асуудалнуудай олоор гаража байдагынь элитэ. Эгээл тиимэ асуудалнуудай нэгэниинь эдеэ хоолой программа болоно. Эдэ үдэрнүүдтэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдадаг магазинуудай нээгдэхын урда тээ hү худалдан абахын тула ута унжагай оошорой байдаг болоhыень бултандаа мэдэнэбди. Эндэ ганса hүн тухай асуудал табигдаха бэшэ, хүн зониие хүдөө ажахын бүхы зүйлэй продукцяар гүйсэд хангаха гэшэ тон шухалада тоологдохо ёhотой. Зүгөөр колхоз, совхозууд, гүрэнэй бусад предприятинууд hаяын сагта эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүрые hү, мяха, үндэгөөр хангажа шадаха байна гэшэ гү? Энээн тушаа hаяшаг үнгэргэгдэhэн республикын колхоз, совхозуудай, агропромышленна комплексын предприяти болон эмхинүүдэй этигэмжэтэ түлөөлэгшэдэй суглаан дээрэ шангахан хөөрэлдөөн болоо. Агропромсоюзай соведэй түрүүлэгшэ Н. Н. Найданов хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүтэлбэрилгые хубилгаhанhаа хойшо үнгэрhэн жэлэй ажал хүдэлмэреэр тоосоhон байна. Мүнөө энэ соведэй мэдэлдэ хүдөө ажахын, буйлуулан болбосоруулгын, барилгын болон хангалгын—бүхыдөө 526 предприяти, нэгэдэл, организацинууд ороно. Үнгэрhэн жэлдэ 466 миллион түхэригэй хүдөө ажахын валовой продукци, 273 миллион түхэригэй промышленна продукци үйлэдбэрилөө. Агропромсоюзай байгуулагдаhанhаа хойшо ажалаа мүнөө сагай эрилтын ёhоор эмхидхэжэ, колхоз, совхозуудай, предприятинуудай коллективүүдые захиран-зонхилолгоhоо, бага-сагын хар-

галзалгаhаа сүлөөлхые, үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар экономическа таарамжатай эрхэ байдал байгуулхые, ажахынуудай, предприятинуудай бэелүүлжэ шадахагүй үүргыень бэе дээрээ даажа абахые оролдоо. АПК-гай бүхы hалбаринуудые саашадань hайжаруулха талаар технологи нэбтэрүүлхэ, кадрнуудые hургаха, материально-техническэ хангалгые, капитальна барилгые, финансова байдалые, подрядай болон арендна гуримаар хүдэлдэг коллективүүдтэ ажалай түлбэриие нарижуулха, мүн арадай ажахын бэшэ hалбаринуудтай нягта харилсаа байгуулха хэрэгтэ аппарадай мэргэжэлтэд туhаламжа үзүүлхэ гэжэ хүсэ шадалаа элсүүлhэн байгаа.

Элидхэлыень, мүн зарим хүнүүдэй хэлэhэн hанамжануудыень шэнжэлэн үзэбэл, республикын арадай ажахын хүдөөгэй сектор үнгэрhэн хүндэ хүшэр жэлдэ муугаар хүдэлөө гэхын аргагүй. Гол зүйлэй продукци үйлэдбэрилхэ даабаринууд бэелүүлэгдэhэн, зарим зүйлэй продукцяар үлүүлэн дүүргэгдэhэн байха юм. Түсэбөөр хараалагдаhан продукци Буряад ороной хүн зоной хэрэглэмжые гүйсэд хангажа шадахагүйнь элитэ. Энээниие хүн бүхэн hайн мэдэнэ.

Мал ажал эрхилдэг республика аад, hүөөр өөhэдыгөө хангажа шадангүйгөөр ондоо тээhээ 50 мянган тонно hү худалдажа абаха ябадалда бидэ дадашанхай байнабди. Үнэн дээрээ худалдаанда табигдаhан 3 литр hүнэй нэгэ литрынь ондоо тээhээ асарагдаhан болоно. Ушар тиимэhээ сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэеэ эрид дээшэлүүлхэ гэшэ мүнөөдэрэй гол зорилго болохо ушартай.

hүүлэй жэлнүүдтэ республикын ажахынууд үнеэдэйнгээ тоо толгой үсөөн болгожо байнхай. Мүнөөдэрэй байдалаар Бэшүүрэй, Хэжэнгын районуудта түсэбөөр хараалагдаhанhаа аяар 600, Хяагтын райондо 700 толгой үнеэн үсөөн болгогдоо. Түнхэнэй районой ажахынууд тогтоогдомол хэмжээндэ байлгаха хэбэртэйгээр эбэртэ бодо малаа 1300 толгойгоор үсөөрүүлхын хажуугаар, hаамхай үнеэдэйнгээ ашаг шэмые эрид доошолуулжархиhан байха юм. Энэмнай юун бэ, эзэн буса ябадал болоно гү, али хайхарамжагүй ябадалай хойшолон гү? Эндэ хонидой тоо толгой үсөөрүүлэгдээ. 600 толгой гахай үсөөн болгогдоо. Нёдондо жэлдэ 1988 онойхидо orходоо мал ажалай продукци худалдалга аяар 1,5 миллион түхэригөөр доошолуулагдаhан байна.

Хэрбээ бүхы районуудай иимэ харгыгаар саашаа дабшабал, дэлгүүрэй экономикын үедэ эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха асуудалай hаядаашье шиидхэгдэхэнь мэдэгдэхээ болинхой. Саашадаа бүри хүшэр байдалда орохомнай элитэ. Тиимэhээ малайнгаа тоо толгой үсөөрүүлгые сагаарuулха талаар, ямаршье шалтагаан байха ёhогүй. Хүн зониие hүөөр хангахын тула республикын ажахынууд 85 мянган үнеэнэй орондо тэрэнээ 100 мянган толгойдо хүргэхэдөө, үнеэн бүхэнэй ашаг шэмые 3000 килограмм болгохо гэhэн зорилго табигдаха ушартай болоно.

Мяха үйлэдбэрилхэ талаар бүхы бии байhан арга боломжонууд гүйсэд үшөөл хэрэглэгдэнэгүй. Гүрэндэ тушаагдаhан үхэр бүриин шэгнүүр оройдоол 347 килограмм, хонинойхи 35 килограмм татана.

Хэрбээ үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 50 килограммаар, хонин бүхэнэйхеэ 3 килограммаар нэмээгээ hаамнай, 5000 тонно үхэрэй, 4 мянган тонно хониной мяхан нэмэгдэжэ абтаха байна бшуу. Үшөө нэгэ арга боломжо гэбэл, адуу моридойнгоо тоо толгойе 90 мянганда хүргэбэл, 10 мянган тонно мяха абаха аргатай болохо байнабди.

Энэ талаар тэжээлэй бааза хэзээ хэзээнэйхиhээ hайжаруулха хэрэгтэй болоно. Байгша ондо үбhэн багаар бэлэдхэгдээ. Зүгөөр нёдондонойхидо орходоо 1,5 дахин ехээр силос дарагдаа, сенаж, талха тарaанай зүйл баhал ехээр нөөсэлэгдөө. Поли дээрэ мүнөө малай эдихэ тарaанай үлэгдэл элбэг үлөөгдэнхэй. Нэгэ условно толгой малда 15,6 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл бэлэдхэгдэhэн байха юм. Иимэ тэжээлтэй мал ажалай фермэнүүд, гүүртэнүүд, отаранууд эгээл мүнөө үедэ малайнгаа ашаг шэмыень нэмээхэ аргатай байна бшуу.

Илангаяа hү, мяха элбэгээр худалдаха арга боломжо бии болонхой. Зүгөөр энэ талаар тодорхой хэмжээн абтанагүй. Малай үбэлжэлгын эхиндэ hү haали эрид доошолжо байна. Мяханай комбинадуудта туранхай, шэгнүүрээ гээhэн мал үшөөл тушаагдаhаар.

Уридшалан хараалагдаhан hайн сортнуудые үргэнөөр хэрэглэжэ, ороohото болон тэжээлэй ургамалнуудые ургуулхадаа, эршэмтэй технологи нэбтэрүүлжэ, минеральна, органическа үтэгжүүлгэнүүдые оруулхадаа, экономическа талаар ашаг үрэтэй нормо хэрэглэжэ, тэжээлэй тогтууритай бааза байгуулха гэhэн зорилго Агропромсоюз саашадаа табиба. Энээнhээ гадуур тэжээлэй белогые дээшэлүүлхын тула 26 мянган гектарай орондо 36—40 гектарта донник, 32 мянган гектарай орондо 50 мянган гектар дээрэ рапс, 36 мянган гектарай орондо 70—80 мянган гектарта горох-обёосой холисо тарихаар хараалагдаба. Эдэ бүгэдын ашаар ниитын адууhа малда элдэб зүйлэй аад, белогоор, витаминуудаар элбэг тэжээл нөөсэлэгдэхэ ёhотой болоно.

Түсэблэлгын хүдэлмэри hайжаруулха, арендна харилсаануудые нэбтэрүүлхэ, таряашанай ажахынуудые, хүдөө ажахын кооперативуудые байгуулха хэрэгтэ Агропромсоюзай экономическа албанай хүсэ шадалаа хэды зорюулбашье, энэ талаар дутуу дундануд үшөөл бии байhаар. Арендна харилсаагаар хүдэлмэреэ эрхилдэг коллективүүд үшөөл олошорногүй. Мүнөөдэрэй байдалаар республика дотор бүхыдөө 3259 бригада, звенонуудай коллективүүд арендна подрядай гуримда ороhон гэхэ гү, али бүхы коллективүүдэй оройдоол тэн хахадынь энэ аргаар хүдэлнэ гэжэ элидхэл дотор хэлэгдээ. 192 ажахын 22-нь үйлэдбэриингөө бүхы подразделениие арендэдэ оруулaнхай. Буйлуулан болбосоруулдаг промышленностьда арендна харилсаан ехэл аалияар нэбтэрүүлэгдэнэ. 32 предприятиин оройдоол 4-нь арендна гуримаар ажалладаг болонхой.

Ажалай түлбэриин шэнэ гурим энэ жэлhээ нэбтэрүүлэгдэжэ эхилхэнь. Ажалай түлбэриин фонддо 26,2 миллион түхэриг хэрэгтэй болохо юм. Тиихэдээ хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажахынуудайнгаа ажал ябуулгын ашаг үрэhөө гэхэ гү, али коллективүүдэйнгээ финансово-экономическа hүүлэй үрэ дүнhөө салин түлбэреэ абадаг болохонь гэшэ,

Шалгалтын дүнгөөр 112 мянган түхэригэй мүнгэн, материальна үнэтэ зүйл хулуугдаhан, дутаагдаhан, 61 мянган түхэриг үлүү түлэгдэhэн, 135 мянган түхэригэй үнэ сэнтэй зүйлнүүд гэмтээгдэhэн, хулуугдаhан байна.

Хүдөөдэ үйлэдбэриин шанартань анхаралай hуладажа байhан тухай Бэшүүрэй районой «Еланский» колхозой түрүүлэгшэ Г. А. Павлов зүб ажаглалта хэбэ. Энээнэй гол шалтагааниинь гэхэдэ Агропромсоюзай хүдэлмэрилэгшэд ажахынуудай хүдэлмэридэ өөhэдынгөө үүргые харуулхаяа болинхой. Шанар тухай мүн лэ hанамжаяа республикын гүрэнэй үрэhэнэй инспекциин начальник К. Я. Санкирова хубаалдаа. hайн шанартай үрэhэнэй фонд байгуулха талаар бодото анхаралай хандуулагдаагүй гэшэ hаань, таряан ажалда үндэр амжалтын туйлагдахагүйнь элитэ. Энэмнай хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол үндэhэ hууринь боложо үгэнэ бшуу. hү буйлуулдаг предприятиин ажалда бии байhан дутуу дунданууд тухай шүүмжэлэл эндэ олоор хэлэгдээ. Энээниие сагааруулха hаналтайгаар «Бурятскмолагропром» нэгэдэлэй генеральна директор К. М. Шурыгин үгэ хэлэhэн байна.

Город хүдөө хоёрой хоорондохи харилсаан тухай, мүн хотын болон хүдөөгэй ажалшадай анхарал оролдолгыень ниилүүлхэ тушаа баhал олоор хэлсэгдэдэг гэшэ. Энэмнай үнэн дээрээ хөөрэлдөөнhөө саашаа гаранагүй. Хүсэ ехэтэй промышленна предприятинуудтай байhан аад, республика дотор хүдөө нютагуудта хэрэглэхээр юрын механизмуудые, түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ, гаргажа шаданагүйбди. Хүдөө тухай оройдоошье hаналаа табидаггүй городой зарим организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд бии. Республикын, районой энергетигүүд уридшалан дуулгангүйгөөр зайн галаа унтаргаажа, айхабтар хохидол ушаруулна. Илангаяа hү haалиин боложо байха үедэнь зайн гал унтаргаахадань, техникэ, түхеэрэлгэнүүдынь сагhаа урид ашаглагдахаяа болижо, эбдэрхэ ушар олошорно, үнеэдэй бэедэнь муугаар нүлөөлнэ, hааглдаhан hүн хүргэгдэхээ болижо гашалжа эхилнэ гэжэ Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой суута hаалишан Л. В. Корнакова, Хэжэнгын районой «Первомайский» совхозой арендатор П. Я. Базаров, Загарайн районой «Дружба» колхозой директор П. В. Печкин гэгшэд hанаата болон хэлэбэд.

Баhа иимэ асуудалые анхархаар. Хүдөөгэй барилга дээрэ холисо худхаха юрын түхеэрэлгэ зохёохын аргагүй юм гү? Иимэ түхеэрэлгын үгы дээрэhээнь ажалаа бар хүсөөрөө хэхэ баатай бологдоно. Автомашина худалдажа абаха гэбэл... Худалдаанда эльгээгдэhэн машинануудай эхэнхи хубинь городто үлөөгдэнэ. Хотонуудта ниитын транспорт: трамвайнууд, автобусууд, таксинууд яhала олон ха юм. Харин хүдөөдэ юун байнаб? Тиимэhээ «хүдөөдөө анхаралаа хандуулхаар болоо» гэжэ хүдөөгэйхид мүнөө эрилтэ табина бшуу. гэжэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой А. П. Калашников мэдүүлээ. Дэлгүүрэй харилсаанда ороходоо, районой оройдоол 2—3 ажахы энэ гуримаар хүдэлхэ шадалтай. Хүдөө ажахын продукциин болон промышленна эд бараанай сэнгүүд ехэл алгасаатай байна. Бухаанха хилээмэнэй сэнгынь бүтылхэтэй аршаанай сэнhээ нилээд хямдашаг ха юм. Тэрээнhээ гадуур барилгын материалнуудай, хүдөөгэй техникын, хүн зондо үзүүлэгдэдэг хангалгын талаар сэнгүүд дээшэлжэ, дундуур шадалтай ажахынуудай иимэ зүйлнүүдые худалдажа абахань бэрхэтэйшэг болобо гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Колхознай ангай фермэтэй, сөөрэм соо загаhа үсхэбэрилжэ олзоборилхо, хирпиисэ гаргаха заводтой гэшэ.

hүүлэй үедэ таряашанай ажахын горитой ехэ арга боломжо тухай дэлгэрэнгыгээр хэлсэдэг болоhониинь мэдээжэ. Зарим нэгэн хэлэхэдээ, иимэ ажахынууд үргэнөөр байгуулагдабал, бүхы орсноо эдеэ хоолоор хүсэд хангаха шэнгээр тоолоно. Энэ асуудалые анхарха дуратайшуул тус суглаанда үсөөн бэшэ байгаа. Элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд таряашанай ажахы байгуулагшадта али болохоор туhаламжа үзүүлхэ ёhотой гэжэ тэмдэглээ. Таряашанай ажахынуудай ба хүдөө ажахын кооперативуудай ассоциациин гүйсэдхэхы директор В. А. Минтасов үгэ хэлэхэдээ, ажалай эмхидхэлэй шэнэ гуримуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхын хажуугаар олон ондоо түхэл янзын байгууламжатай хүдөө ажахын экономикые хүгжөөхэ тухай дурадхана. Тодорхойлбол, тэрэ hүбэлгэн, шуран шуумар хүнүүдэй хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхөөр хүсэл оролдолго гаргаа hаань, заабол дэмжэжэ, туhаламжа үзүүлхэ ёhотойбди гэбэ. Эдэнэртэ онсо анхаралай хандуулагдабал, эдеэ хоолой продуктнууд түргэн болзорто элбэгжэхэ гэжэ найдажа байhанаа мэдүүлээ. Манай республикада энэ талаар түрүүшын пионернүүд олон ааб даа. Жэшээлбэл, Хэжэнгын районой «Первомайский» совхозой П. Л. Базаров, мүн энэл районой Р. Г. Бадугуев гэгшэд таряашанай ажахые түрүүшынхеэ байгуулхын түлөө хэды ехэ бэрхэшээлые гаталха ушартай болоо hэм. Энэл ушарhаа мүнөө республикадамнай оройдоол таряашанай 15 ажахы, хүдөө ажахын 13 кооператив тоологдоно. Зүгөөр эдэнэрнай бүхы юумэ хубилгажа бирахагүй. Саашадаа иимэ ажахынуудай улам олошорхын тула али болохоор туhаламжа үзүүлхэ, дэмжэхэ ёhотой байhаниинь элитэ. Теэд таряашанай ажахы гү, али кооператив байгуулхада, ямар туhаламжа абаhаар үзүүлхэ бологдоноб? Нэгэдэхеэр, үмсын ажахы эрхилэгшэдэй газарай участогуудые үргэдхэхэ, нэмэжэ ехэ болгохо хэрэгтэй. Юрэдөө, мүнөө хүсэд хүрэхөөр газарай участоггүйгөөр ягаад адууhа мал олоор үсхэбэрилжэ, эдеэ хоолой продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилжэ, бэлэдхэхэ болоноб? Газарай участогуудые үргэдхэжэ ехэ болгохоhоо урид Соведүүдтэ арадай депутадуудай хабсаадалгатайгаар газарай талаар комисси байгуулха хэрэгтэй. Энэл комиссиин аша туhаар бии байгаа бүхы газараа бүридхэлдэ абажа, газарай тусгаар жаса байгуулха саг тулаа. Гадна түрүүшын табан жэлэй туршада таряашанай ажахы гү, али кооператив байгуулагшадые татабариhаа (налог) сүлөөлхын хажуугаар хүнгэлэлтэтэйгээр урьhаламжа үгэхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ иимэ ажахы, кооператив байгуулагшад колхоз, совхозуудhаа гарахаяа өөhэдөөл мэдэхэ болоно. Мүн материально-техническэ хангалга түргэн шиидхэгдэхэ ёhотой. Эдэ бүхы асуудалнуудые зохидоор шиидхэжэ, зүб hууриень олоогүй hаа, ажалай эмхидхэлэй шэнэ гуримуудай саашадаа үргэнөөр дэлгэрхэ харгынь түргэн уйтархадаа болохо. В. А. Минтасов үмсэдөө ашаглахаар газар худалдалгые буруу гэжэ тоолоно.

Эдеэ хоолой продуктнуудые элбэгжүүлхэдэ, хамhабариин ажахынууд горитойхон нэмэри болохо ёhотой. Мүнөө республика доторнай 150 шахуу промышленна предприятинууд хамhабариин ажахытай юм. Эдэнэй дунда бусадта жэшээ болохоор коллективүүдшье бии байха. Тусхайлбал, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Тимлюйн асбоцементнэ заводой, Шулуутайн леспромхозой хамhабариин ажахынууд жэлдээ хүдэлмэришэн бүхэндөө 26—37 килограмм мяха, 220—280 килограмм hү үйлэдбэрилдэг гэшэ. Тиин гэhээ республикымнай дунда зэргын хэмжээн энээнhээ жэшээлэшэгүй бага байхал даа. Жэшээлбэл, хүдэлмэрилдэг хүн бүхэндэ хубаарилбал колхоз, совхозууд мүнөө 10 килограмм мяха, 16 килограмм hү үйлэдбэрилжэ бэлэдхэнэ.

Мүнөө үедэ айлнуудай үмсын ажахынуудта республика дотор бүхыдөө үйлэдбэрилэгдэдэг мяха, hүнэй гурбанай нэгэ хубинь, хартаабха — гурбанай хоёр хубинь, овощой 20 процентнь абтана. Зүгөөр үмсын ажахынуудай арга боломжо жэшээлэшэгүй ехэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Тодорхойлбол, hүүлэй байдалаар республика доторнай хүдөө нютагуудта ажаhуугшадай 35 процентнь газар гэшхэхэ малгүй байха юм. Тиихэдэ 48 процентнь үхэр мал бэринагүй, 54 процентнь гахай, 82 процентнь хони үсхэбэрилнэгүй. hүүлэй жэлнүүдтэ колхоз, совхозууд айлнуудай үмсын ажахы хүгжөөлгэдэ горитой туhаламжа үзүүлдэг болоо. Гансахан байгша оной арбан hарада адууhа мал, хони, шубуу, гахай үсхэбэрилхэ айл зондо табан мянган тугал, 50 мянганhаа үлүү хурьга, 30 мянга шахуу поршоонхо, 902 мянган дальбараа худалдаhан байна. Саашадаа иимэ туhаламжаяа улам үргэдхэхэ хэрэгтэй гэлсэбэ. Үмсын ажахынуудай үндэhэ hууриие бэхижүүлэн хүгжөөхэдөө, саашадаа таряашанай ажахынуудай найдамтай hуури байгуулагдаха байна бшуу.

Саад ургуулагшадай hайн дуранай нэгэдэлнүүд эдеэ хоолой продуктнуудые элбэгжүүлгэдэ горитойхон нэмэри болохо байна. Мүнөө республикадамнай бүхыдөө 38,5 мянган hайн дуратаниие нэгэдүүлhэн 125 нэгэдэл тоологдоно. Иимэ нэгэдэлнүүдые хожомоо улам олошоруулхаар үргэн ехэ хүдэлмэриин ябуулагдааhаа, городой болон хүдэлмэришэнэй тосхондо ажаhуугшад саадай участогуудтай боложо, үрэ-жэмэсэй ургамалнуудые, овощ, хартаабха hуулгаха аргатай болохо байна гэжэ эндэ тэмдэглээ.

Тус суглаанда үйлэдбэри болон эрдэмэй харилсаа холбоон тухай асуудал дахяад зүбшэгдөө. Мүнөө үедэ эрдэм, техникын туйлалтануудгүйгөөр хүдөө ажахымнай hалбари бүхэн эршэмтэйгээр хүгжөөгдэхэгүй байна бшуу. Тиин Буряадай хүдөө ажахын институдай ректор А. Ц. Балдуевай мэдүүлhэнэй ёhоор, үйлэдбэри эрдэм хоёрой харилсаа холбоондо шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон байна. Мүнөө хүрэтэр олон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эрдэмэй зургаану хэлсээ баталжа, түрүү арга, туйлалтануудые үрг нэбтэрүүлхые яаранагүй. шээлбэл, малай байран сэбэр агаараар хангаха эрдэмтэ Турушевай онол ороной олохон регионд дээжэ болонхой, арсал нэбтэрүүлэгдэнэ. Тиихэдэ арга манай Буряад орон шархуугаар хэрэглэгдэнэ дэм, техникын туйлалтан үйлэдбэридэ үргэнөөр лэхэдэ, мүнгэ зөөри хэр байхань мэдээжэ. Тиин ре ликын агропромсоюз энд гашалагдаха мүнгэ зөөри дэржэ олохо ёhотой гэб

Агропромышленна ко сын хүдэлмэрилэгшэдэй союзай обкомой түрүү И. П. Ефимов үгэ хэлэ хүдөө ажахын хүдэлмэ шэдые социальна талаа гаалха асуудалые ан Илангаяа дэлгүүрэй эконо до орожо байгаа мүнөө пенсионернүүдэй, инва дай, олон үхибүүдтэй лэнүүдэй, hуража байга луушуулай hуудал бай hайжаруулха, дутамаг хангаха гэшэ шухалада т доно. Гадна ажахын предприятинуудай хүтэ лэгшэд хуули ёhо мэдэ дэм hургуулитай байха гү, али ажалшадай эрхэ лэлгые наринаар сахиха той болоно. Жэшээлбэл хар-Шэбэрэй тоhоной директор хүдэлмэриша бабые ажалда абахада соогоо захиралта б байгаад, hүүлдэ тэрэ хү үбшэлхэдөө, мүнгэн тэд абажа шадангүй улэшэо жэшээ олон даа.

Агропромышленна лексын колхоз, совхоз предприяти, эмхи зургаан коллективүүдэй түлөөлэ лөөлэгшэдэй энэ суглаан рэ элидхэл хэhэн нүхэр Найданов болон үгэ хэлэ дэлгүүрэй экономикодо жэн орохо талаар бэлэдх ямар ажалай ябуулагдажа hан тухай тогтожо хэлэв

Мүнөө үедэ бүхы дэлхэй рэхи агропромышленна эк мико хадаа хоёр ондоо маар байгуулагданхай. дэхинь — газар ашаглаха мэнүүдэй ажахынууд бо Хоёрдохинь—мал үсхэбэри агропромышленна hалба дүүрэнээр хангаха, мүн ма тинг — тобшолбол, асари хүсэ шадалтай хамжаан Жэшээлбэл, Канадада фе рые 70 гаран фирмэ Эндэхи фермернүүд ган өөрынгөө газар дээрэ ажи hандаа эрхим дүнгүүды лана бэшэ, харин харилса боо тогтооhон фирмэ фермерые дэлхэйн эр туйлалтануудаар хангаха Харин манай орондо ко ци хадаа колхоз, совхозой жээгээр дүүрэшэнэ гэхэ г бүхы hайн үүсхэл, эдэб тогтоогдомол салин түлб урмашуулаад, хүнүүдэй хы үүсхэлые мүхөөдэг тогтонхой. Мүнөө республикымнай агропро ленна комплексын хүдэ рилэгшэд дэлгүүрэй эко кодо шэлжэн орохо шата тодорхойлонхой. Нэ хи шатань байгша оной IV тал оруулалсан, 1991 ондо лүүлэгдэхэ. Хоёрдохинь, 19 1993 ондо, гурбадахинь, 19 1995 онуудта хүсэндөө ху дэхөөр тодорхойлогдоо.

Дэлгүүрэй экономикодо жэн орохо гэшэ бэлэн бэ Эндэ олон шиидхэгдэхэ хала асуудалнууд бии. Эд гэдээ саашадаа бүри то хойгоор зүбшэжэ, өөры республикада таарама онол аргыень шэлэхэ. Б наа үгэ хэлэгшэд тэмдэглэ

Аграрнигуудай түлөөлэ дэй энэ суглаанда С. И. чуковагай хэhэн шалгалты миссиин элидхэл шагна Гадна эндэ агропромсо тушаалhаа гаража ошоhон риманай орондо шэнээр ху hунгагдажа баталагдаа.

Агропромсоюзай суглаанай хүдэлмэридэ КП эй рескомой нэгэдэхи се тарь Л. В. Потапов, Бур ССР-эй Министрнүүдэй С дэй Түрүүлэгшэ В. Б. Са хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Д. ДОНДОК
Вл. ЖИГЖИТ
манай тусх
корреспондентнүү

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Пр калиин районой «Зырянск совхозой hаалишан Л. В. Ко накова; (Зүүн гарhаа) Хэ районой Ехэ-Нугын совх механик Ж-Г. Очиров, Ул Үдын мяханай комбинадай б галтер Р. Манникова, За районой «Мир» колхозой мад экономист Д. Жал Хяагтын районой «Дружба» колхозой звеньевой С. Би мункуев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото

Совет орон дотор

КИРОВ. Эндэ шадал багатай уншагшадые социальна талаар хамгаалха жаса байгуулагданхай. «Кировская правда» гэhэн областной газетын коллектив тэрэниие бии болгоо hэн. Хэблэлэй сэнгүүдэй ехэ болоhон дээрэhээ дайнай ба ажалай ветерануудай, инвалидуудай газетэ, журналнуудые захихадань туhалха гэжэ тэдэнэр шиидхээ hэн. Энэ зорилгоор нээгдэhэн тусхай жасада мүнгэн оруулагдана. Шэнэ, хүшэр хүндэ ерэхэ жэлдэшье нилээн олон иимэ хүнүүдэй газетэ, журналнуудые захихадань туhалха зорилгоор тус жасын мүнгэн зөөри хэрэглэгдэхэ юм.

АЛМА-АТА. Арадай депутадуудай Алма-Атын городской Соведэй дэргэдэ эрхэтэдэй эблэрэлгын Совет байгуулагданхай. Политическэ партинуудай болон хүдэлөөнүүдэй, национальна соёлой түбүүдэй ба залуушуулай эмхидэлнүүдэй түлөөлэгшэдhөө ниитын шэнэ зургаан байгуулагданхай. Ниитэ национальна эблэрэл туйлаха гэшэ тэрэнэй зорилго болоно.

АГА (Шэтын область). Агын Буряадай автономито округой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой таряашад Хитад орондо үндэр баян ургаса ургуулhан байгаа. КНР-эй Үбэр Монголой автономито районой эд бараа гадаадын оронуудhаа худалдажа абадаг ба гадаадын оронуудта худалдадаг нэгэ компанитай баталhан хэлсээнэй ёhоор, совет таряашадай бригада 2000 гектар газар даажа абаа hэн. Тус поли дээрэ Агын таряашад эршэмтэй технологёор ороohото ургамалнуудые таряжа ургуулха дүй дүршэлөө хитадуудта дамжуулна. Тэндэ ургуулагдаhан ургаса худалдажа абаhан мүнгөөр округой хүдөөгэй ажалшад продукци буйлуулан болбосоруулгын предприятинуудай хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые КНР-hээ худалдажа абаха hанаатай.

МИНСК. Республикаhаа эд бараа гаргалгын хойноhоо шанга хиналта тогтоохо гээд Белоруссиин Верховно Соведэй баталан абаhан хууляар хараалагдана. Хоёр бутылхэhээ үлүү бэшэ пивэ ба минеральна уhа, 200 грамм колбаса ба тоhо хоёр, багса зуруул республикаhаа гаргажа болохо. Дабhа, промышленна ба дээ хоолой олохон янзын эд бараа гаргалга огто хоригдоо. Тамуужанай уялгануудые дүүргэхыень ГАИ-гай постнуудта даалгагдаа.

КОМСОМОЛЬСК-на-Аму Хотын Ю. А. Гагаринай нэр жэтэ авиационно үйлэдбэр нэгэдэлдэ айлай гэрнүү хулгайшадhаа хамгаалха та хүдэлмэриин патрульнууд б гуулагданхай. Тус предпр тиин цех бүхэнhөө милиц районно таhагай мэдэлдэ нэгэ хүниие үгөө hэн. Тэд абадаг салингаа абажа б юм. «Амурлитмаш» завод нефть болбосоруулгын, ме ническа-заhабарилгын ба сад предприятинуудта хүдэ мэриин иимэрхүү дружин дые байгуулха хүсэлтэй.

(ТАСС)

Манай …йлбари

[illegible]

ШЭНЭ ХУУЛИИН ШАНГА ЭРИЛТЭНҮҮД

Хуулиин I статьягай нэгэдэхи хубиин ёһоор, спекуляци юун гэжэ харагданаб гэхэдэ, гүрэнэй сэнтэй эд бараа худалдажа абаад, баяжахын тула тэрэнээ дээгүүр сэнгээр дам саашань худалдалга. Иимэ ябадалай түлөө 3 жэл хүрэтэр эрхэеэ хаһагдаха гү, али эд бараань хуряан абалгатайгаар гү, али бэшэшье, ажалаар заһан хүмүүжүүлгын газарта 2 жэл хүрэтэр болзороор эльгээгдэхэ; үгы һаа, 5 мянган түхэриг хүрэтэр яла түлэхэ болоно.

Оло дахин гү, али ехэ хэмжээгээр (2-һоо 10 мянган түхэриг хүрэтэр), үгышье һаа, хэдэн хүнэй хоорондоо хэлсэжэ хэһэн, мүн худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшын албан хойрог ябадал гаргажа хэһэн аралжаа наймаанай түлөө заабол зөөриеэ абхуулхын хажуугаар 3-һаа 7 жэл хүрэтэр эрхэ сүлөөгөө хаһагдаха, үгышье һаа, 15 мянган түхэриг хүрэтэр ялада унаха ёһотой.

Эдэ хэлээшэеэ жэшээнүүдээр баримталхамни. Улаан-Үдэдэ ажаһуугшад А. Н. Дымбрылов Л. С. Коктышева хоёр архиин хомор болоһониие һамбаашалан, хэдэн жэлэй туршада спекуляци хэжэ байгаа. Тэдэнэрэй «Продтовары-2-ой» 102-дохи магазинай наймаалагшад Постникова Матвеева хоёртой хэлсээд, тэндэһээнь архи абажа, үнэтэйгөөр наймаалдаг байһаниинь мүрдэлгын үедэ мэдэгдээ һэн. Тиихэдээ тэдэнэр 9 түх. 10 мүнгэнэй архиие 10 түхэригөөр худалдажа абаад, 25 түхэригөөр наймаалдаг байгаа. Дымбрылов Коктышева хоёр Железнодорожно районой арадай сүүдээр сүүдлүүлэгдэхэдээ, гэмтэ ябадалай хүсөөр олдоһон зөөри хогшолтоёо хахасаа һэн.

Эрхүүгэй областиин Ангарск хотодо ажаһуудаг С. В. Зиманин В. В. Емельченко хоёр байгша оной январь соо тэндэхи магазинһаа эхэнэрэй болон эрэшүүлэй хариин гүрэнэй гуталнуудые гүрэнэй сэнгээр худалдажа абаад, манай Улаан-Үдын эд бараанай дэлгүүр дээрэ үнэтэй сэнгээр худалдаа юм. Тэдэ хоёр эрхэтэд иигэжэ ябаха үедөө хаанашье ажал хэдэггүй байшоо.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг пенсионер эхэнэр А. А. Суслова Эрхүүһээ Сириин үйлэдбэриин 50 түхэригэй 18 кофто асаржа, 70—80 түхэригөөр худалдаа һэн.

Абтаһан шэнэ хуулиин ёһоор, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд албан хойрог ябадал гаргаһанай түлөө шанга харюусалгада хабаадуулагдаха юм. Хэрбээ тэдэнэр склад, баазаһаа, хамһабариин байрануud сооһоо эд бараа наймаалаа һаа, гүрэнэй худалдаа наймаанай предприятинуудай болон эд хэрэглэгшэдэй кооперациин, мүн тэндэ байгаа эд бараа худалдан абагшадһаа нюуһан байбал, нэгэ жэлэй болзороор эрхэеэ хаһагдаха гү, али ажалаар заһан хүмүүжүүлгын газарта ябуулагдаха, үгы һаа, 1 мянган түхэриг хүрэтэр ялада унаха. Тиихэдээ саашадаа наймаанай газарта хүдэлхэ эрхэгүй болгогдохо.

Хэрбээ иимэрхүү юумые бүлэг хүнүүд, жэшээлхэдэ, наймаалагшадай хоорондоо үгээ ойлголсолгын, тушаалта нюурай албата уялгаяа хазагайруулһанай хүсөөр ехэ хэмжээгээр (эдеэ хоолой зүйл 500 түхэригһөө бага бэшэ, бусад эд бараа 2 мянганһаа бага бэшэ) хорото ябадал хэһэн байбалынь, бүхы зөөри зөөшэнь абтажа, 3 жэл хүрэтэр болзороор эрхэеэ хаһагдаха, үгы һаа, 5 мянга хүрэтэр түхэригэй яла тохогдохо байна. Иимэ хүн саашадаа худалдаа наймаанда хүдэлмэрилхэ эрхэгүй болгогдохо.

Тус Хуули дотор уголовно хуули ёһондо урдань үзэгдөөгүй хоёр шэнэ юумэн бии. Нэгэдэхинь гэхэдэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа хэлсэжэ худалдажа абаад, зорюута үнэтэйгөөр наймаалхадаа, хүсэ гү, али ямар нэгэн заналта хэрэглэһэн байбал, эд зөөриеэ абхуулхаһаа гадна эрхэ сүлөөгөө хаһагдаха, үгы һаа, 5-һаа 10 мянган хүрэтэр яла түлэхэ. Хоёрдохинь гэхэдэ, олзо оршоёо гүрэнэй хиналтада зорюута оруулхагүйгөөр хуули буса элдэб худалдаа наймаа хэһэнэй түлөө эд зөөриеэ абхуулхаһаа гадна 15 мянга хүрэтэр ялада унагаагдаха болоо.

Шэнэ Хуули захиргаанай харюусалгые шанга болгоо. Тодорхойлбол, худалдаа наймаанай дүрим эбдэһэн жэжэ божошье юумэнэй түлөө 300-һаа 3 мянган түхэриг хүрэтэр яла тохогдохоор хараалагданхай. Иимэ хэмжээнэй абтаһаниинь удхатай гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, һүүлэй үедэ тамхинһаа эхилээд, запчастьнууд хүрэтэр элдэб янзын жэжэ божо зүйлнүүдые дээгүүр сэнгээр худалдаха ябадал түргэдэшэнхэй ха юм. Жэшээнүүдые дурдая. «Виктор» гэжэ кооперативай жолоошон Е. Г. Купряинов автомашинын тромблерой 2 түх. 50 мүнгэнэй хабхагые эд бараанай дэлгүүртэ 20 түхэригөөр худалдаад, арадай сүүдээр 100 түхэригэй ялада унаа, үлүү хаража олоһон 20 түхэригынь хуряагдаа. Тиихэдэ «Бурятфото» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ эрхэтэн В. Н. Жигмитова байгша оной ноябриин 4-дэ «ТУ-134» маркын 14 пачка сигаредые пачкын 4 түхэригөөр худалдажа ябатараа, баригдаһан байна. Тэрэ 100 түхэригэй яла түлөө, үшөө «олзо» мүнгэеэ абтаа. ВСТИ-гэй студент О. Шагжиев мүн лэ иимэ ааша гаргажа ябаһанаа баригдаһан байха юм.

Шэнэ Хуулиин абтаһан ушар гэмтэ ябадал хэһэн хүнүүдые зүб мүрөөр хэһээхэ, иимэ харгыда гараха һанаатай маргажа байһан хүнүүдые болюулха хэрэгтэ туһатай үүргэ дүүргэхэ аабза гэжэ найдагдана. Республикымнай худалдаа наймаанай ажал ябуулгада һүүлэй үедэ үзэгдэһэн баримтанууд хүн зоноймнай дурые зүб лэ гутаана. Тэдэнэрэй нэгэнииньшье сүүдэй урда юундэ зогсоогүйб гэжэ зон асуухал ёһоороо асууна бшуу. Тиимэһээ хэтэрмэ ябадал гаргаһан хүнүүдтэ мүнөө зөөлэн байха саг бэшэ болоо гэһэн тобшолол хэмээр байна.

С. МАЛЬЦЕВА,
Буряадай ССР-эй Юстициин министерствын мэргэжэлтэ.

Хүн ба үе саг

ЯЛАС ГЭМЭ НАҺАН

Хүн боложо түрэһэн зарим нэгэнэй ябадал һаруул жаргалтайшье, сэнгэлиг хүхюуншье байдаг. Тиихэдэ хоёр-нэгэнэй хуби заяан толоржо, ошотожо байһанаа, харанхы манан соогуур төөрижэ ябаһандал залиржа, унтархаяа һанадаг.

Гушаад онуудай хатуу шанга мүрдэлгэ хардалгын үе сагта дайралдаһан нютагайнгаа нэгэ хүбүүн тухай эндэ хөөрэхэм.

o

Сэлэнгын аймагай (мүнөө Кабанскын район) мэдэлдэ байһан Худари-Буряадай волостиин Эдэгэй-Монхой (Козановск улус) нютагта эхирэд угай, абзай отогой Ромаев Алганын бүлэ соо дүрбэдэхи хүбүүн Василий ноябриин 15-най үдэр, 1900 ондо түрэбэ. Түрэһэн эхэнь табатайдань, эсэгэнь долоотойдонь наһа бараа һэн. Бага балшар наһанһаа үншэржэ, аханарайнгаа Ангаадай, Цыбик ба Семеной тэдхэмжэ доро 18-тай болотороо ябаа. Гэртэхиниинь таряан ба мал ажал, мүн загаһа барилга эрхилдэг байгаа. Юһэтэй болоод байхадань, 1911 ондо Сэлэнгэ мүрэн үерлэжэ, зөөдэл нүүдэл болоо. Хориин Дүүмын Харганын волостиин Сагаан Тоором нютагта бэшэ нютагайнгаа айлнуудаар хамта нүүжэ, Дээдэ-Чисаанын бүлгэмдэ орожо түбхинөө һэн. 1915 ондо Хүлэй хоёр классай училищида орожо, 1917 ондо дүүргээ.

Шэтэ городто 1918 оной намарһаа 1920 оной январь хүрэтэр Буряад-Монголой типографида наборщигоор хүдэлөөд, нютагаа бусахадаа, Чисаанын сомоной даалгабаряар Хориин аймагай Сагаан-Хушуунай хубисхалта комитедтэ бэшээшээр хүдэлбэ. Тиигэжэ байтараа, энэл аймагайнгаа эдеэ хоолой комитедэй ажалтанаар 1921 ондо томилогдоо. Урагшаа һанаатай, үнэн сэхэ ябадалтай, даалгагдаһан даабарияа саг соонь дүүргэдэг гэһэн магтаалтайгаар 1920 ондо комсомолой гэшүүн болоо һэн. Дахинаа Шэтэ хото эльгээгдэжэ, Буряадай Хубисхалта комитедэй Буряад-Монголой типографида 1922 оной сентябрь болотор хүдэлөөд, комсомолой Далькрайкомой зууршалгаар Зүүн зүгэй ажалшадай коммунис университедтэ (КУТВ) һурахаяа Москва хото ошоһон байна. 1923—1924 онуудта Хориин аймагай Хэжэнгын-Хушуунай хэрэг хүтэлэгшөөр ба Улаан буланай эрхилэгшээр, Хориин ВКП(б)-гэй айкомоор профсоюзна хүдэлмэридэ эльгээгдэбэ. «Газар ба Ой» («Земля и Лес») гэһэн эмхидхэлэй бюрогой секретаряар ба түрүүлэгшээр хүдэлөө.

1925 ондо ВКП(б)-гэй гэшүүн болоо, партбиледэйнь номер 0920325. 1926 онһоо ВКП(б)-гэй Хэжэнгын Хушуунай секретаряар, 1927 оной намар Хэжэнгын Хушуунай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшээр хүдэлөө. Цэрэн Эрдынеевэй бэшэһэн статья соо Хэжэнгын-Хушуунда нүхэр В. Ромаевтай сугтаа хүдэлһэниинь эли тодоор бэшээтэй. Райондо штат хаһалгын үедэ ВКП(б)-гэй Буробкомой зууршалгаар Агын айкомдо агитпропотделэй эрхилэгшээр 1928—1929 онуудаар хүдэлжэ байтараа, Буряад-Монголой обкомой мэдэлдэ ерээд, 1929 оной май һарада ВКП(б)-гэй ЦК-гай телеграммын үндэһөөр МНРП-гэй ЦК-гай мэдэлдэ эльгээгдээ һэн. Монголдо Цэцэрлиг-Мандалай аймагта инструктораар хүдэлөө. КИМ-эй түлөөлэгшөөр баталагдаад, Монголой ревсомолой инструктораар Хэнтэйн аймагта хүдэлжэ байтараа, Монголой ревкомой ЦК-гай эмхидхэлэй таһагта инструктораар томилогдоо. Нютагаймнай хүбүүн Василий Ромаев Монгол ороной гүрэн түрын дээдэ зургаанда хүдэлһэн байна. Мүн 1931—1932 онуудта оршуулагша ябаһан намтартай.

В. А. Ромаев Монголдо хүдэлхэ саг болзоройнгоо хүсэхэдэ, СССР-ээ бусаһан юм.

1933 оной январь соо СССР-эй полпредствын дуудалгаар гөөргөө МНР-һээ ерээд, СССР-эй Консульствын секретаряар ба оршуулагшаар хүдэлжэ байтараа, 1939 оной июлиин 3-най үдэр ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр тушаагдаһан байна. Тэрэ Коми АССР-эй Печоро хотодо 1941 оной апрелиин 9-дэ наһа барза.

СССР-эй Верховно Сүүдэй Сэрэгэй Коллегиин 1958 оной майн 8-най тогтоолой үндэһөөр, Василий Алганаевич Ромаев сагааруулагдаһан намтартай.

Хүдэлжэ ябаха үедэнь хоёр эгсэ үндэр «дабаан» дайралдаа. 22 наһатайдаа уушханай ханяадаар үбдэжэ, ажал ба һургуулияа орхихо баатай болоо һэн. Түбэд аргаар эмшэлүүлжэ һайн болоод, ажалдаа дахин хүдэлжэ эхилээ. Хурса һонороор, нэтэрүү оролдосотойгоор хүдэлдэг байһандань партиин областной комитет ба СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство тэрэниие элдэб дээдэ тушаалнуудта хүдэлгэһэн байна бшуу.

Хоёрдохи хэрэм дабааниинь — хашалта хаалта, мүрдэлгэ гүрдэлгэ болоно. Дүшөөд наһандань толоржо байһан сошониинь хардалгын гомдолпоо залиржа эхилээ һэн.

Нютагаймнай хүбүүн богонихоншье һаа, ялас гэмэ ажабайдал үзөө юм. Нютагаархимнай тэрэнэй хүндэлэлдэ хүшөөшье бодхоохоор хэлсэдэг болонхой.

Ц. ЧИМИТОВ.
Хэжэнгын район.

Хуушан хэлэ бэшэгэй сууряан

«…АНСА БИ ҺОНИРХОНО БЭШЭБ»

ЗУРГААН-ДЭБЭҺЭЭ ЕРЭҺЭН ҮШӨӨ НЭГЭ БЭШЭГ

1204 ондо, Хулгана жэлдэ Чингис хаанай найманай Таян хааниие бута сохёод, улас иргэниием эрхэдээ оруулжа абаад байхадань, нэгэ хүниинь зугадажа ябаһаар баригдаа бэлэй. Тэрэ хүн нэгэ тамга үбэртэлөөд, хуушан эзэндээ хүргэжэ үгэхэ гэжэ ябаа.

«— Ши али обогой хүмши, ямар тушаалтай байгаабши!— гэжэ Хасарай асуухада, тэрэ хүн хэлэбэ;

— Би уг изагуураараа уйгуур газарай хүнби. Нэрэмни Тата-тунга. Минии эзэн энэ тамгые манда тушаажа, эд эдишые гаргаха, оруулха ябадалые намда даалгаа бэлэй,— гэбэ.

— Энэ тамгые ямар ушарта хэрэглэнэбта!— гэжэ баһа асуухадань:

— Ноён хүниие оложо, зарлиг бэшэг ябуулха зэргын үйлэдэ хэрэглэнэбди,— гэбэ.

Энээниiень Хасар һайшаажа, шударгы болохотой хүн гэжэ Тэмүүжэндэ мэдүүлбэ.

Хасар Тататунгые багшаар барижа, бэшэг хуули, сэрэгэй бодолго түрүүтэй олон зүйлэй бэшэгэй удхые залажа удангүй һууба»,— гэжэ «Нюуса тобшо» соо хэлээтэй.

Энэ манай үзэжэ байһан монгол бэшэг тэндэһээ эхитэй болоно гээшэ гү?

Энээнһээ урда хаанай зарлигые элшэнэр сээжэлдэжэ, дуун болгоод дуулажа гү, али миин үгөөр хөөрэжэ хүргэдэг байгаа гэжэ мэдэнэбди. Энээн тухай мэдэхэ, ойлгохо дуран хүрэнэ.

Тиихэдэ үшөө нэгэ хэдэн «жэжэ» асуудал бии:

а) гушан хоёрдохи хэшээлдэ **минута** гэжэ үгэдэ **т** үзэг үгын дунда байтараа, юундэ ондоогоор бэшэгдэнэ гээшэб? Би урагшаа бүтүүтэй **т** бэшэхэ байгааб. Алдуу болохо гү?

б) гушан гурбадахи хэшээлдэ дабтаһан причастинууд үгтэнэ. Тэдэ үгэнүүдтэ һүүлшын «г» үзэг хоёр ондоогоор бэшэгдэнэ. Ямар дүримөөр тиигэжэ бэшэгдэнэб?

Энэ бэшэгые редакцида бэшэхэдээ, багша Доржиевта хүргэхэ бээзэт гэжэ таанадта, хүндэтэ нүхэд, найдажа бэшэбэб.

Р. ИРИНЧЕЕВА.

Р. Иринчеевагай асуудалнууд соо дурдаатай монгол үгэнүүд:

1. [illegible] 2. [illegible] ← Р. Иринчеева иигэжэ бэшэхэ байгааб гэнэ.

Эндэ хэшээл соо үгтөөшэнь зүб. Энэмнай абтаһан үгэ. Р. Иринчеевагайхяар бэшээ һаа, минуда гэжэ уншагдаха.

Хоёр ондоогоор бэшэгдэһэн г үзэг: [illegible]

Г үзэгэй хоёр ондоогоор бэшэгдэһые баримталһан үгэнүүд:

[illegible]

Түрүүшынь гурбан үгэ эрэ аялгануудтай, һүүлдэнь [illegible] бэшэхэ, харин һүүлшын хоёр үгэ эмэ аялгануудтай, эмэ үгын һүүлэй [illegible] бэшэгдэхэ.

Редакциһаа: Д-Н. Д. Доржиев багша Р. Иринчеевагай табиһан түрүүшын асуудалда тодорхой харюу үгэхэ байха. Харин «жэжэхэн» асуудалнуудтань бидэ өөһэдынгөө харюу толилбобди. Монгол үзэгүүдэй шрифтын үгы һэн хойно харюугаа уран зураашада үгэжэ зуруулбабди.

ТАСС · АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

МЕХИКО. Латинин Америкын ба Карибска далайн оршондохи оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй уулзалга эндэ нээгдэбэ. Регионой 14 гүрэнһөө марксизм-ленинизмын һургаалые баримталдаг 17 партиин түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадана. Мексикын Социалис арадай партиин (СНП) эмхидхэһэн тус уулзалгада Советскэ Союзай, КНР-эй США-гай, Вьетнамай компартинуудай ба Корейн Ажалай партиин түлөөлэгшэд ажаглагшад болож хабаадана.

СНП-гэй генеральна секретарь Индалесио Сайаго Эррера уулзалгые нээгээ. Зүүн Европын оронуудта солёжо байһан үйлэ хэрэгүүд, СССР-тэхи хубилган шэнэдхэлгэ, Латинин Америкын олонхи гүрэнүүдтэ үзэгдэжэ байһан социально-экономическа кризис хадаа Латинин Америкын, мүн дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ ямар нүлөө үзүүлнэб гэжэ шэнжэлхэ, шэнэ эрхэ байдалда Латинин Америкын коммунистнуудай ниитэ хараа шугам тодорхойлхо гээшэ уулзалгын гол зорилго болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ОТТАВА. «Советскэ Союз хубилалтануудай үедэ: Канадада ба дэлхэйдэ эдэ хубилалтануудай удха шанар» гэһэн темээр уласхоорондын түлөөлэлгэтэ конференци эндэ нээгдэбэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ түби дэлхэйн политическэ байдалые эрид хубилгаһан үйлэ хэрэгүүдэй хойшолонгууд тухай үгэ буляалдаанда Хойто Америкын ба Европын оронуудай гүрэнэй ажал ябуулагшад, парламентаринууд, бизнесменүүд, Советскэ Союзые шэнжэлдэг мэдээжэ эрдэмтэд хабаадана. Ехэхэн бүлэг совет политологууд, экономистнууд ба ниитын ажал ябуулагшад Канадын ниислэл хото ерэнхэй. Совет гүрэнэй аажам хүгжэлтэ, хубилган шэнэдхэлгын хараа замууд, демократи үргэдхэлгын, алибаа юумэн тухай олондо мэдээсэлгын удха шанар, һомололтонуудай ба худалдаа наймаанай эрилтэнүүд, хүнэй эрхэнүүд, национальна асуудалнууд, Арктикын юрэнхы асуудалнууд конференциин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдана.

ТОКИО. Мүнөө жэлэй намарай һаранууд Японой ниислэл хотын хүн зониие ехээр баярлуулнагүй. Персидскэ тохойн оршондохи оронуудта кризисэй ужагайрһан дээрэһээ Японой нефтиин компаниинууд нефтиин зүйлнүүдэй сэнгүүдые ехээр нэмээнэ. Японд хаа хаанагүй гэрнүүдые дулаасуулхын тулада ехээр хэрэглэгдэдэг керосинай сэнгүүд илангаяа ехээр нэмээ. Нёдондо жэлэй зохихо хугасаатай сасуулхада, ноябрь һарада тэрэнэй сэн 50 шахуу процент нэмэһэн байна.

Барайгараар хэгдэһэн зүйлнүүдэй, хилээмэнэй сэнгүүд горитойгоор нэмээгдэхээр хараалагдана.

ЛЕНИНСКЭ «ИСКРА» ТАРААГША

(Ф. Ленгник тухай шэнэ баримтанууд)

Хоридохи зуун жэлэй эхээр Екатеринослав, Самара, Киев болон бусад хотонуудаар ленинскэ «Искрын» нэгэ агент ябадаг болобо. Тэрэ харилсадаг зонойнгоо дунда Курц, Зарин, Васильев, Вольф, Кол гэжэ нэрэнүүдээрээ мэдээжэ байһан юм. Үе-үе болсод, В. И. Лениндэ бэшэг бэшэдэг, харюу болгон, тэрэнэй зүбшэл заабаринуудые абадаг һэн ха. Энэ хүн хадаа В. И. Ленинэй тон дүтын шаби, Коммунис партиин эдэбхитэй ажал ябуулагша Фридрих Вильгельмович Ленгник мүн болоно.

Үшөө Петербургын технологическа институтда һуража ябахадаа, хубисхалай хүшэр хүндэ тэмсэлэй зам тэрэ шэлээ бэлэй. Тиихэдэ Питерэй фабрикануud ба заводуудта ошожо, хүдэлмэришэдэй дунда революционно тэмсэл тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг байгаа. 1896 ондо инженер-технолог Ф. Ленгник «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй холбоондо» ороно. В. И. Ленинэй тушаагдан хаагданхайшье һаань, тус эмхиин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, пропагандистска хуудаһануудые гаргалсана, Петербургын 30 мянган бүд нэхэгшэдэй ехэ забастовкодо ябалсана. Тиин 1896 оной август һарада тэрэ тушаагдан хаагдажа. Петропавловска хэрэм соо һуулгагдаа һэн. 1898 оной хабар тэрэнэй хэрэгээр мүрдэлгын дүүргэгдэхэдэ, революционер сүлэлгэдэ Зүүн Сибирь руу эльгээгдэһэн байна.

В. И. Ленинэй соратнигай манай хизаарта ерээд байһан тухай шухаг баримтанууд Зүүн Сибириин архивууд соо хадагалагданхай. Жэшээлхэдэ. 1898 оной эхээр Эрхүүгэй генерал-губернаторай канцеляри «Захиргаанай сүлэгдэмэл Фридрих Вильгельмович Ленгнигые Зүүн Сибирь руу сүлэлгэ тухай хэрэг» бии болгоһон юм. Тэрэнэй хуудаһануудые иража хараябди.

Ф. В. Ленгник 1898 оной майн 19-дэ Казачинское гэжэ һууринда «асарагдаһан» байна. Тиигэжэ революционерэй сүлэлгэ эхилжэ, тэрэнэй марксистско-ленинскэ үзэл бодолнууд бүри батаар бүрилдөө бэлэй. Мүн сүлэлгын ажабайдалай бүхы бэрхэшээлнүүдые үзэжэ эхилээ һааб даа. Тэрэ һара бүри оройдоол 8 түхэриг тэдхэмжэ абадаг байһан юм. Екатеринослав хотодо ажаһуудаг эжынь генерал-губернаторай канцелярида хоёр дахин хандажа, хүбүүень ажал хэхын тула Эрхүү гү, али Красноярск руу эльгээгыт гэжэ гуйһан байна. Гуйлтануудайнь зүбшөөгдөөгүйшье һаань, Ф. Ленгник миин һуугаагүй.

Энээн тухайнь Енисейскын губернатор 1899 оной апрелиин 28-да Эрхүү руу иигэжэ дуулгана: «Ленгнигэй жаяг журам һайшаахаар бэшэ. Казачинское һууринда полициин сэхэ харуулсалга доро байһан захиргаанай бусад сүлэгдэмэлнүүдэй тоодо Ленгник нютагай захиргаанай ямаршье зүбшөөлгүйгөөр үдэшэнүүдые эмхидхэлгэдэ хабаадалсаа. Эдэ үдэшэнүүдтэ таряашан залуушуул уригдаа юм. Тэрэшэлэн дүгэ шадарай сэлезнүүд руу дура зоргоороо ябашана. Юрэ хэлэхэдэ, Казачинское һууринда ажаһуудаг политическэ сүлэгдэмэлнүүдэй, тэрэ тоодо Ленгнигэй жаяг журам таарамжагүй шэнжэтэй болоно байна. Юуб гэхэдэ, тэдэ нэгэдэн нягтаржа, нютагай таряашан залуушуулые үдэшэнүүдтэ суглуулаад, нүлөө үзүүлхэеэ оролдоно». Саашадань губернатор иигэжэ бэшэнэ: «агитационно ажал ябуулгада эгээл эдэбхитэйшүүлые, тэрэ тоодо Ленгнигые ажаһуухыень ондоо нютагууд руу, тодорхойлбол, Минусинска уездын Тесинскэ волостиин Верхне-Суэтукское һуурин руу эльгээхэ». Үнэн дээрээ Ленгник тиишэ ошоогүй. Енисей мүрэн дээгүүр онгосонуудай ябадаг болоторнь, эндэ үлөөгыт гэһэн гуйлтатайгаар тэрэнэй хандахадань, гуйлтань зүбшөөгдэжэ, Тесинскэдэ ажаһуухаяа үлөөгдэһэн юм.

Энэл үеэр үнинэй үбшэлдэг нюдэниинь дахин үбдэжэ эхилһэн байна. Тиимэһээ 1899 оной ноябриин 14-дэ Эрхүүгэй генерал-губернаторта тэрэ иигэжэ хандаа һэн: «Сүлэлгынгөө хахадһаа ехэнхи болзорые хүдөөдэ үнгэргэхэдөө, энэ хугасаа соо медицинын мэргэжэнги туһаламжа абаха аргагүй ябааб. Тэрээнһээ уламжалан, нюдэнэйм үнинэй үбшэн дахинаа һужэржэ, хойшолуулашагүйгөөр аргалуулхаар болоо. Нюдэнэйнгөө ходо хадхуулжа, үбдэжэ байхада, юушье хэхэ аргагүй болоноб, саашадаа ямаршье ажал хэжэ шадахаяа болижо магадгүй.

Минусинскын городской врач господин Агеевэй ба городской арголамжын газарай врач нюдэнэй үбшэ аргалдаг мэргэжэлтэн господин Фридманэй үгэһэн нюдэнэйм үбшэнэй һужэрэлгэ тухай гэршэлгые энэ мэдүүлгэдээ хабсаржа, Минусинска уездын Тесинское һууринһаа Минусинск хотодо саг үргэлжэ ажаһуухаар гү, али ядахын сагта хахад жэлээршье ошохыемни зүбшөөхыетнай үндэр түрэлтэ таниие гуйнаб».

Энэ гуйлтын үндэһөөр Ленгник Минусинск руу эльгээгдэжэ, уездын полицейскэ управлениин байшан соо врачта нюдөө үзүүлээ һэн. Ленгнигэй нюдэнэйнь зүбхинууд үнинэй үбшэнтэй гэжэ врачай гэршэлһэн хойно, генерал-губернаторай зүбшөөлөөр Минусинскда саг зуура үлэһэн юм.

Дунда-Сибириин түмэр замай управлени 1900 оной май һарада Эрхүүгэй генерал-губернатор канцелярида иимэ бэшэг эльгээһэн байна: «Енисейскэ губерниин Минусинска округой Тесинское һууринда сүлэгдэжэ байһан инженер-технолог Фридрих Ленгнигһээ гуйлта абажа, ямаршье тушаалда алба хэхэ хүсэл тухайнь мэдэхэдээ, Сибириин замда техническэ мэргэжэлтэдэй, илангаяа техническэ дээдэ эрдэмтэй хүнүүдэй дуталдадаг һэн тула Челябинскһаа Эрхүү хүрэтэр намда даалгагдаһан замай алишье хубида сүлэгдэмэл Фридрих Ленгнигэй алба хэхыень зүбшөөгыт гэжэ доро дохин гуйнаб.

Гуйгша хүндэ түрүүшын үедэ паровозой машинистын гү, али туһалагшын тушаал үгтэхэ, удаань тэрэнэй хэһээлтын болзорой дүүрэхэдэ, хэрбээ шадамар бэрхэ байбалнь, тягын участогай начальнигай орлогшын тушаал үгтэхэ гэжэ дуулгаха ёһотойб».

Энэ гуйлта бэшэгэй үндэһөөр генерал-губернатор иимэ шиидхэбэри абаа һэн: «Дунда Сибириин түмэр замда Ленгнигэй ажалда орохые зүбшөөхэ зууртаа хүдэлмэришэдэй олоор суглардаг газарта ажаллахыень ба ажаһуухыень арсанаб, мүн Красноярск болоч Эрхүү хотонуудта, холуур ябадалтай холбоотой тушаалнуудта хүдэлхыень хориноб».

Удаан үргэлжэлһэн бэшэг абалсалгын һүүлээр Иланска деподо слесареэр хүдэлхэ зүбшөөл Ленгнигтэ үгтөө һэн. Тэрэ багаарнь 1901 оной мартын 11-дэ сүлэлгынь болзоршье дүүрээ бэлэй.

Фридрих Ленгник ажабайдалайнгаа һүүлшын үдэр болотор (1933 ондо наһа бараа) Ленинэй тала үнэн сэхээр баримталагша, марксизм-ленинизмын үзэл бодолой илан мандахын түлөө сусашагүй тэмсэлшэ байһан юм.

З. ТАГАРОВ,
Эрхүүгэй арадай ажахын институдай доцент.

Хуушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

[illegible]

XXXVIII

…гадага маши күйтэн … гадага хубцасу үгэй … Күйтэн цаг-тур … хубцасу эмүскү хэрэг… цасу орожу бай… Одуа гадага ца… боложухуй. Ман… тасулга болбасу …бүгэд сарагул амой. …-дүр ман-у тасулга-йи кэрэглэжү байимой. Наран болбасу одуа үрлүгэ орой гарау, үдэши эртэ жиргажу байимой. Үнүэ эдүра болбасу нара-тай бүгэд дулаган амой. Үчүгдүр болбасу нара үгэй күйтэн эдүр болжухуй. Дулаган эдүра цонгху-йин салкибчи-йи бүү хага. Гадага-аца тасулган дотора цонгху-йин салкибчи-бар цэбэр кэй оромуй.

Үнүдүр гадага күйтэн уу. Үгэй, күйтэн бүсү. Наратай дулаган эдүр боломуй. Одуа наран кэдүн цаг-тур гаругад, кэдүн цаг-тур жиргажу бой. Одуа наран үрлүгэн-ү дологан цаг-тур гаругад, орой-йин дологан цаг-тур жиргажу баймой,

Наран орой гаругад, эртэ оромуй.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

МҮНӨӨДЭР МОСКВАДА ЭХИЛХЭНЬ

Буряадай ССР-эй Композиторнуудай холбооной байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан үнгэрһэн октябрь һарын 25-һаа 29 болотор Улаан-Үдэдэ, оперо болон баледэй театрай ордон соо болоо һэн. Буряадай хүгжэмэй искусствын хүгжэлтын замууд тухай үргэн ехэ тэрэ хөөрэлдөөндэ Монголой Арадай республикын, Москвагай, Ленинградай, Тувын, Яхадай болон манайороной бусадшье хизаар нютагуудай хүгжэмшэд, дуушад уригдаһан, һанамжа дурадхалнуудаа хэлэһэн байгаа.

Уржадэр манай республикын хүгжэмэй искусствын ехэхэн бүлэг түлөөлэгшэд оронойнгоо ниислэл Москва хото зорижо ниидэһэн байна. Ушарынь хадаа тэндэ, Союзуудай байшангай Колонно зал соо Буряадай Композиторнуудай холбооной 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан түгэсхэлэй ехэ концерт мүнөөдэр эхилхэнь.

Удаадахи концертнүүдынь Композиторнуудай байшанда болохо. Буряадай композиторнуудай 50 жэл соо бэшэһэн эрхим һайн зохёолнуудые Бүхэсоюзна телевидени болон радиогой симфоническа оркестр гүйсэдхэхэ юм.

Тоосоото энэ концертээ үнгэргэхэеэ манай мэдээжэ композиторнууд Базыр Цырендашиев, Юрий Ирдынеев, Сергей Манжигеев, Анатолий Андреев, Виктор Усович болон бусад, мүн манай мэдээжэ артистнууд, СССР-эй арадай артистнууд Ким Базарсадаев, Дугаржап Дашиев, Галина Шойдагбаева, РСФСР-эй габьяата артистнууд Вячеслав Бальжинимаев, Ольга Аюрова, Болот Бороев, мүн Буряадай ССР-эй арадай артистка Сэсэна Дашацыренова, Буряадай ССР-эй габьяата артистнууд Лидия Галсанова, Максим Раднаев, ороной консерваторинуудые һаяшаг дүүргэжэ ерээд, оперо болон баледэй театрта амжалтатайгаар ажаллажа байһан залуу дуушад Татьяна Шойдагбаева, Елена Шараева, Баатар Будаев болон бусад Москва ошобо гээшэ.

Буряадай композиторнуудай тоосоото энэ концерт дээрэ залуу композиторнууд Баир Дондоковой фортепьянна концертые РСФСР-эй габьяата артистка Дарима Линховоин симфоническа оркестртэй хамта гүйсэдхэхэ. Мүн лэ залуу композитор Пүрбэ Дамирановай зохёолнууд зэдэлхэ юм.

Манай корр.

ҺУРГУУЛИДА БОЛОҺОН УУЛЗАЛГА

Үсэгэлдэр Ивалгын дунда һургуулида поэдүүд Солбон Ангабаев, Владимир Липатов, Рахмет Шоймарданов гэгшэд ерэжэ, ахамад классуудай һурагшадтай уулзажа, ородой агууехэ поэт Александр Блогой зохёохы ажал ябуулгада зорюулагдаһан уран зохёолой үдэшэ үнгэргэбэ.

Тэдэнэр А. Блогой шүлэг, поэмэнүүдые уншажа, бэшэлгын гэээ арга шадабарие мэргэжүүлһэн тухэйгаа үхибүүдтэ һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөөд, өөһэдынгөө зохёохы намтар тухай, шүлэг зохёол бэшэлгэ тухай һурагшадай, багшанарай олон асуудалнуудта харюусажа, шэнэ зохёолнуудаа уншаһан байна.

Б. НАМДАКОВ.

МАЛШАДТА—АЙЛШААР

Яруунын «Дружба» колхозой агитбригада малшадтаа концерт харуулхаяа байд гээд лэ сугларжа, эбэртэ бодо малай гүүртэ, хонишодой байрада ошожо, өөһэдынгөө уран бэлиг шадабари харуулна.

Эдэнэр малшадаа комплексно гуримаар хангадаг заншалтай болонхой юм. Концертнэ бригададань 10 хүн ороно. Тэрэниие колхозой комсомолой организациин секретарь Сэржуня Болдоева хүтэлбэрилдэг.

— Эдэ үдэрнүүдтэ хоёр дахин гүүртэнүүдтэ ошожо, малшадай байрануудта хүрөөбди. Библиотекын номуудые абаашаа концерт наада табяа һэмди,— гэжэ С. Болдоева хөөрэнэ.

Мүн урда һарада найман гүүртэ, отаранuудта хүрэһэн, комплексно хангалга үнгэргэһэн байна. «Дружба» колхоздо мал ажал дээрэ олон залуушуул хүдэлдэг. Жэшээлхэдэ, хонин ажалда комсомол-залуушуулай коллективые Долгорма Чимитова дагдаг юм. Мүнөө жэлдэ социалис мүрысөөнэй дүнгөөр тэрэ район соогоо түрүү һуури эзэлжэ, туристическэ путевкоор Кубын республикаар аяншалха эрхэдэ хүртэбэ.

Һаяар тэрэ Куба мордохонь.

Мүн тэрэ 1989 оной июль һарада Сеул хотодо үнгэргэгдэһэн залуушуулай ба студентнэрэй Бүхэдэлхэйн фестивалиин делегат болоһон намтартай.

Б. ЦЫРЕНДЫЛЫКОВ.

ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

Уржадэр Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо залуу поэдүүд Соёл Сандаков Цэрэн Шойжонимаев хоёрой шүлэгүүдэй гар бэшэгүүд зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Соёл Сандаков Цэрэн Шойжонимаев хоёр Буряадай багшанарай институдай буряад хэлэ, бэшэгэй таһагта мүнөө һуража байна.

Зүбшэн хэлсэлгые Уран зохёолшодой холбооной литературна консультант, поэт Рахмет Шоймарданов оролто үгөөр нээжэ, залуу поэдүүдые суглаагшадтай танилсуулаа. Поэдүүд Ц.-Д. Дондокова, Ц. Дондогой, Д.-Д. Очиров болон бусад залуу шүлэгшэдэй зохёолнууд тухай һанамжа, дурадхалнуудаа дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ.

Улаан-Үдын медицинскэ училищиин 60 жэлэй ойдо

ГИППОКРАДАЙ ТАНГАРИГ ҮРГӨӨД...

1930 оной намар Улаан-Үдэ хотын Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсын нэгэ байшан соо (мүнөө тэрэ байшан соо—стоматологическа поликлиникэ) медицинын дунда эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ һургуули нээгдээ бэлэй. Энэ һургуули анха түрүүн Буряад-Монголой политехническэ медицинскэ училищи гэжэ нэрлэгдэдэг байгаа. Тэрэ гэһээр 60 жэл үнгэршэбэ. Энэ хугасаа соо тус училищиие 11.836 хүн дүүргэжэ, медицинын хүдэлмэрилэгшын диплом абаһан байха юм.

Энэ училищи тухай хөөрэхэ гээ һаа, тэрэнэй эхи табигшад тухай дурдангүй гаража болохогүй. Училищиин түрүүшын директор Гдалий Маркович Варшавский байһан юм. Тэрэ ганса бэлиг түгэлдэр эмшэн, багша бэшэ, мүн бэрхэ эмхидхэлшэ байгаа. Улаан-Үдэдэ медицинскэ училищи бии болгохо талаар энэ хүн ехэ хүдэлмэри хэһэн гэлсэдэг. Г. М. Варшавский Буряадай ССР-эй, Казахай ССР-эй габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй. Гадна ажалай болон дайнай ветеран гүрэн түрын олон тоото орден болон медальнуудаар шагнагданхай юм.

Республикын түрүүшын акушер-гинекологуудай нэгэн М. Н. Соснина, медицинскэ училищиин нээгдэхэдэ, түрүүшын багшанарай нэгэн болол соо һэн. Тэрэ гансал багшын хүдэлмэри хараад байнгүй,

больница, поликлиникэдэ хүдэлдэг байгаа. Тэндэ залуушуулые абаашажа, өөрынгөө дүй дүршэлдэ һургадаг һэн. Буряадай АССР-эй, РСФСР-эй габьяата врач М. Соснина үндэр наһатай болоошье һаа, өөрынгөө баян дүй дүршэлые залуу нүхэдтөө дамжуулжа ябаа.

1933 ондо түрүүшын 40 мэргэжэлтэн тус училищи дүүргэжэ гараһан байна. Эдэнэрэй дундаһаа хожомоо бэрхэ врач болоһон зон олон. Заримыень дурдабал, В. Х. Трухин, А. П. Русакова, И. Т. Зайцев, В. Р. Боянова гэгшэд болоно. Вера Ринчиновна Боянова тус училищи дүүргэһэнэй һүүлээр Ленинградай медицинскэ институт амжалтатайгаар дүүргээ. Нютагаа бусажа ерээд, хүтэлбэрилхы олон тушаалнуудта дэбжүүлэгдээ. Удаань республикын элүүрые хамгаалгын министрээр томилогдожо, 1948 онһоо 1963 он болотор хүдэлһэн байха юм.

Училищи анха түрүүн нээгдэхэдээ, гансал медицинскэ сестрануудые, акушернүүдые бэлдэдэг байһан һаа, мүнөө санитарна, стоматологическа, медицинскэ фельдшернүүдые, медицинскэ сестрануудые, акушеркэнүүдые, шүдэнэй техникүүдые, фармацевтнүүдые бэлдэнэ.

Мүнөө эндэ дүн хамта 1055 хүн һуража байнхай. Хэрбээ 1930 ондо эндэ оройдоол арбаад багша байһан һаа, мүнөө 70 багша хүдэлмэрилнэ. Эдэнэрэй олонхинь энэ училищида һураһан, һүүлээрнь ороной бусад медицинскэ институдуудта орожо, дээдэ мэргэжэлтэй болоод, һөөргөө ерэжэ хүдэлнэ. В. Д. Раднаева, Н. Д. Кутякова, Г. Н. Налетова, Н. П. Колкова, И. П. Григорьева, А. В. Михайло гэгшэд тон хүндэтэй, гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, баян дүй дүршэлтэй багшанар гэжэ тоологдодог юм. Һурагшад эдэнэрэй хэшээлнүүдтэ тон дуратайгаар ябадаг, ехэ юумэ ойлгожо абадаг.

— Манай училищи соо «СССР-эй Элүүрын хамгаалгын отличник» гэһэн тэмдэгтэй хоёр багша бии юм. Тусхайлбал, Г. Н. Олиференко, Р. П. Шалыгина гэгшэд болоно. Һүүлшынхинь манай училищиин директор юм,— гэжэ һуралсалай талаар училищиин директорэй орлогшо Ц. Р. Ринчинов хөөрэнэ.

Тиихэдэ энэ училищида эрдэм мэдэсэтэй, бэлиг түгэлдэр залуу багшанар олон. Тусхайлбал, Г. И. Маджарова, Л. А. Кузьменко, Г. В. Кузнецова, Е. Б. Маншеева, А. Н. Вострикова болон бусад болоно. Эдэнэр мүнөөнэй медицинын эрдэм мэдэсые, түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ талаар горитой үүргэ дүүргэдэг байна. Училищида компьютерна класс түхеэрэгдэжэ байна. Мүнөө дээрээ 6 компьютер тодхогдонхой.

— Манай училищиин материальна бааза баян бэшэ. Тиибэ яабашье һуралсалда хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые эндэ тэндэһээ арга шадалаараа олохо гэжэ оролдодогбди. Училищимнай байра хуушаранхай. Энэ байра анхан түрүүн 400 һууритай найман жэлэй һургуули болохо гэжэ баригдаһан гэхэ. Мүнөө эндэ мянга гаран үхибүүд һурана. Һуралсалай корпусой, багадаһанһаа боложо, училищиингаа һурагшадай хамтын байрын хоёр дабхарые эзэлхэ баатай болодогбди. Тиигээд олонхи һурагшаднай байрагүй үлэнэ. Лекци уншаха классууд, илангаяа ехээр дутаадана. Тиимэһээ хоёр-гурбан халаанда һураха баатай болодоно,— гэжэ директорэй орлогшо Л. М. Зубарева хөөрэхэ юм. Училищиин дэргэдэ физкультурна комплекс баригдахаяа байна. Мүнөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Энэ комплексдо бассейн, сауна тренажернэ болон массажай кабинедүүд байхаар хараалагданхай. Барилгашад энэ корпус жэлэй туршада барихаар түсэблэнхэй.

— Хэдышье хүшэр хүндэ байдалтайшье һаа, манай училищи алишье талаараа яһала һайн амжалтануудые туйлана. Городой училищинуудай дунда дамжуулгын Улаан туг һүүлэй хэдэн жэлэй туршада алданагүйбди. Манай эндэ диилэнхинь басагад һурадаг гээшэ. Спортыншье талаар

хаража үзөө һаа, баһал муу бэшэ амжалтанууд туйлагдана. Нёдондо «Буряад үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө мүрысөөндэ, манай басагадай команда шалгаржа, түрүүшын һуури эзэлээ һэн. Жэл бүри үнгэргэгдэдэг энэ мүрысөөндэ манай училищиин команда эдэбхитэйгээр хабаададаг, түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлээд лэ байдаг. Юрэнхыдөө город соо боложо байһан элдэб олон хэмжээ ябуулганuудта эдэбхитэйгээр хабаадахые оролдодогбди,— гэжэ училищиин директор Р. Н. Шалыгина хөөрэнэ.

Училищида уран һайханай, театральна, поэзиин кружо-гууд, гадна медицинын тус... кружогууд, жэшээлбэл «Эдк... медик», «Сагаан халаадтай ... дитэн», «Алло! Түргэн ту... ламжа шагнана!» гэхэ мэ... бии. Һонирхолтой конкур... нууд, КВН-үүд олоор үнж... гэгдэнэ.

Ерээдүйн медицинын хүдэ... мэрилэгшэд ганса бэе хүгш... зоной болон инвалидуудай ... тернадта шеф ёһоной, ту... ламжа үзүүлдэг юм. Гадн... эдэнэр больницада, полик... никэдэ дежурлажа, дүй дү... шэлдэ һурадаг байна.

Училищиин багшанар ап... стаци гаража байдаг. Эрд... мэдэсээ дээшэлүүлхэ тала... тусхай курсануудта һурадаг ба... ха юм.

Улаан-Үдэдэмнай медицин... хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэ... гуламтын бии болгогдоһоор 60 жэл болобо.

Хүниие эмшэлхэ, арга... дэмбэрэлтэй һайхан хэрэг... бэеэ зорюулһан һурагшад... багшанарай коллективые, ... училищи дүүргэжэ, Гиппок... дай тангариг үргэһэн бүхы ... нүүдые түрэл һургуулиин... 60 жэлэйнь ойгоор амарш... лаад, һайн һайханиие, ... лан тайбаниие хүсэн үрөөе...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Һурагшад һуралсалай операци... онно класс соо. 2. Училищ... бэрхэ багшанарай нэгэн Г. И. Маджарова. 3. Ажалай вет... ран, багша В. Д. Раднаева. ... Ерээдүйн фармацевт.

Б. БОДИЕВ.

ЗАНШАЛТА БОЛОБО

Ленинэй ордено локомотиввагон заһабарилгын заводой проходнойн үүдэндэ хүн зон олоороо сугларжа, өөһэд өөһэдтөө хэрэгтэй зүйлнүүдые худалдажа абаба. Ушарынь хэлэхэдэ, үхибүүдэй үмдэһэн хубсаһануудай заншалта болоһон ээлжээтэ ярмаг болоһон байгаа. Заводой дизельнэ, аппаратна, локомотив хабсаргадаг болон бусад цехүүдэй эхэнэрнүүдэй совет иимэ хэмжээ ябуулга үнгэргэжэ байдаг болонхой юм.

Мүнөө сагта үхибүүдэй үмдэхэ хубсаһанай хомор болоһон сагта ярмагта асаржа, хүнгэн сэнгээр наймаалагдаһан хубсаһан олон үхибүүдтэй заводой хүдэлмэришэдэй гэр бүлэдэ ёһотойл туһаламжа боложо үгөө бшуу. Тиигэжэ эдэнэр үхибүүдтээ намар үбэлэй пальто, ботинка, сабхи, ... мэл хубсаһахануудые абаһа... даа хүдэлмэришэд тон ехэ б... яр баясхалан хүргэнэ.

Хэнэйшье гэр бүлэдэ үх... бүүдэй бага наһандаа үмдэһэ... хубсаһан хэрэглэгдэнгүй, ... дагалагдажа байдаг гээшэ. Тии... мэһээ ярмаг эмхидхэһэн эх... нэрнүүдэй соведэй гэшүү... шухала удха шанартай энэ ... рэгые хирэ-хирэ болоод ... эмхидхэжэ байха гэжэ нэгэ... дуугаар хэлсэһэн байгаа.

Т. БАДМАИН.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

«Газар дайда үндэр заяа заршам түүрэздэг»— манай нютагай хүбүүн, уран зохёолшо А. Байбородинай Президентын соведэй гэшүүн, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат В. Г. Распутинтай хэһэн хөөрэлдөөн.

Зэдын аймагай Оёорой совхозой байгуулагдаһаар 25 жэл гүйсэбэ. Энэ хадаа тэмдэглэгдэхээр ой бэшэ, гэбэшье ажахынгаа хүгжэлтэ болбосорол тухай хөөрэлдөө хэхэ гэжэ совхоз шиидэһэн байна. Энэ ажахын ажал хэрэгүүд, ажалайнь юрын үдэрнүүд тухай Н. Дегтяревой корреспонденци номерто толилогдоо.

Мүнөө шахардуу үе сагта эдеэ хоолоор хүн зониие хангаха асуудал түргэн болзорто шиидхэгдэхэ ёһотой. Хайшан гэжэ? Энээн тухай асуудал АПО-гой республикын суглаан дээрэ зүбшэгдэһэн байна. Тэрэнэй тоосоон — мүнөөдэрэй номерто.

«Бурятферммаш» тэжээл жэжэдхэхэ түхеэрэлгэ гаргахаяа болибо. Юундэ? Газетын корреспондент В. Тарасов энэ асуудалда тодорхой тобшололтой харюу үгэнэ.

«Жаргалтай наран доро түрэһэнби»— поэтесса И. Филипповагай зохёохы ажал тухай.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30 — Мультфильм. 9.40 —«Жизнь Клима Самгина»—уран һайханай фильм. 14-дэхи сери. 10.45—16-тай ба тэрэнһээ дээшэ наһатайшуулда. 11.30—Агаарай долгиндо — хүгжэм. 13.30—Время. 14.10—Баримтата фильм. 14.35—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Москва)—ЦСКА. 16.50—Номгон далайн эрье шадархи экологическа асуудалнууд тухай баримтата фильм. 17.20—ТелеЭКО. 17.50—Эдиршүүлдэ хүгжэмтэ дамжуулга. 18.35—Политическэ темэдэ хөөрэлдөөн. 19.35—Хүгжэмтэ дамжуулга. 19.55—«Жизнь Клима Самгина» — уран һайханай фильм. 14-дэхи сери. 21.00 — «ВИД» танилсуулна. 22.00 — Время. 22.30—МВД-һээ мэдээсэнэ. 22.55—«ВИД» танилсуулна.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Байгаалиин нюусанууд. 9.35, 10.35—Түүхэ. 5-дахи класс. 10.05, 11.05 — Англи хэлэн. УЛААН-ҮДЭ. 17.30 —«Ералаш». 17.40 — «За горизонтом горизонт» — баримтата фильм. 18.50—Буряад хэлэнэй хэшээл. 19.25—«Ая ганга». 20.05—Буряад ороной һонинууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Белорусси болон Украина: нацинууд хоорондын харилсаан. 21.45—Совет ба гадаадын бизнесменүүдэй Бакудахи уулзалга. 22.15—«Харагшадай һайшаалай шан» гэһэн кинофестиваль. «Плясуны» — баримтата фильм (Новосибирск). 22.45—СССР-эй Верховно Соведэй Сесси дээрэ. 23.15 —РСФСР-эй депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ.

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА
Лебединое озеро—в 18.
БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ им. Х. НАМСАРАЕВА
Зургаан хурган (Шесть паль-цев)
РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
Торжественное закрытие Недели. Коммерсанты—в 19-30.
«ДРУЖБА»
Собака и влюбленные—в 9-50, Сердце ангела—в 13-40, 18-10, Беспредел—в 11-20, 15-50, 20-10.
«РОДИНА»
Судьба барабанщика—в 10, 16-30, Мария Магдалина—в 12, 13-40 (удл.), 18-10, 19-50 (удл.) Беспредел—в 22-30.
«ПРОГРЕСС»
Красный зал—Мистер Питкин в тылу врага—в 9-30, 11-2.., 13-10, 15, 16-50, 18-40, 20-30. Зеленый зал—Храм любви (2 серии)—в 10, 12-40, 15-20, 20-20. Паспорт—в 18.
«ОКТЯБРЬ»
Кащей бессмертный—в 9-40, Обреченный на одиночество—в 14. Сети любви (2 серии)—в 11-20, 15-30, 17-10, 20-30.
«БАЙКАЛ»
Э.С.Д.—в 18-30, 20-30.

Хэжэнгын интернат дунда һургуули байгуулагдаһаар 30 жэлэйнгэ ойн баярта багшанараа, хүмүүжүүлэгшэдээ, һургуули дүүргэгшэдээ декабриин 15-най 14 сагта урина.

Спорт

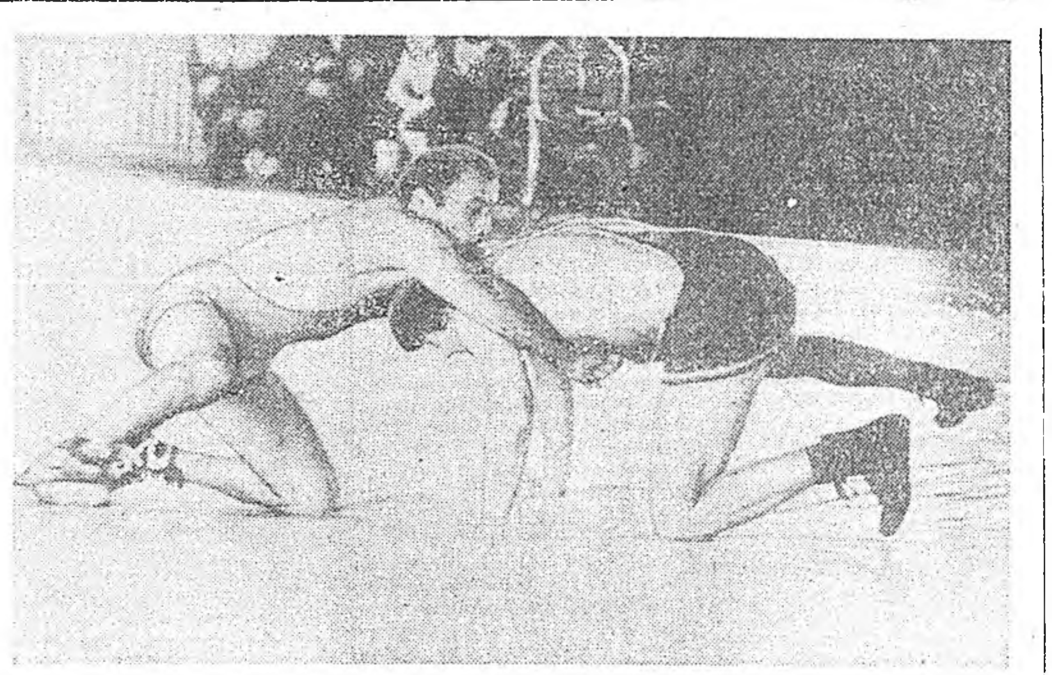
БАГАШУУЛ БАЯСАНА

Технологическа институдай спортын зал соо эгээл һайн спортын клуб гэһэн мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөндэ Улаан-Үдэ хотын гурбан районуудай хүүгэдэй клубуудай команданууд хабаадаһан байгаа.

— Жэл бүри үнгэргэгдэжэ байдаг заншалта болоһон зургаадахи мүрысөөндэ хотын хүүгэдэй спортын клубуудай юһэн команда хабаадалсаа. Иимэ мүрысөөнүүдэй гол зорилгонь үхибүүдэй сүлөө сагые зохидоор эмхидхэжэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха хэрэг мүн,— гэжэ арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ Ж. Д.-Ж. Цыденов хөөрэнэ.

Хэдэн часай туршада үргэлжэлһэн һонирхолтой мүрысөөнэй дүн гаргахада, авиапредприятиин «Сокол» клубай команда түрүү һуури эзэлжэ, балшар жаахан үхибүүдые баясуулба. Строительнуудай болон 50 лет Октября проспектнүүдэй «Олимп», «Ленинец» команданууд удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Л. ПОЛТОРАЦКАЯ.

Барилдаан

УРАГШАГҮЙДЭБЭ

Дүрэ буляалдаалгын барилдаагаар РСФСР-эй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнэй ээлжээтэ шата үнгэргэгдэбэ. Московско областиин, Красноярска хизаарай, Черкесскэ автономито областиин, Дагестанай, Хойто-Осетиин ба Буряадай суглуулагдамал команданууд Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ хабаадана.

Энэ удаада Московско областиин Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй команда манайда айлшаар ерэһэн байгаа. Айлшаднай бэлигтэй бэрхэ спортсменүүдһээ бүридүүлэгдэбэ. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Минатулла Дамбов, Сагид Катиновасов, Игорь Климов гэгшэдые нэн түрүүн дурдалтай.

Сэхыень хэлэхэдэ, манай команда гол түлэб хоёрдохи зиндаагай спортсменүүдһээ бүридүүлэгдэһэн байшоо. Тиигэжэ түрүүшын үдэр Буряад ороной, барилдаашад 4:10 тоотойгоор шүүгдэһэн байха юм. Эндэ манай республикын командаһаа спортын мастернууд Андрей Матюнов Валерий Шагжитаров хоёр бүхы арга хабаяа гаргажа, илалта туйлаба. Жэшээнь, В. Шагжитаров эдиршүүлэй дундаһаа СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэһэн Ю. Бережневтой уулзахадаа, хүсэл зоригтой байһанаа харуулаа. Табан минутын үнгэрхэдэ, 6:6 гэһэн тоо табло дээрэ яларжа байба. Ушар иимэһээ хэн нэгэнэйнь түрүүшын балл абатар мүрысөөн үргэлжэлүүлэгдэбэ. Эндэ Валерий нүхэрэйнгөө һэримжые алдахуулжа, балл абаһан байха юм.

Хоёрдохи үдэр В. Шагжитаров А. Богиевтой тулалдахадаа, мүн лэ шүүжэ, суглаагшадай халуун альга ташалгада хүртэбэ.

Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Жамса Лхамажапов түрүүлэн спортын мастер Гейдар Атаевые 4:3 тоотойгоор шүүһэн аад, хойто үдэрынь диилдэшэһэниинь халагламаар.

Манай республикын суглуулагдамал командын гэшүүн, спортын мастер Владимир Актинов хүдэр шамбай бэетэй спортын мастер Алан Адильжановтай уулзахадаа, бүхы арга дүрэеэ элсүүлжэ шадангүй, булигдаһан байгаа. Онсо өөрын арга дүрэтэй барилдаашамнай һүүлэй үедэ һорилго бэлэдхэлээ һуларуулжа байна, гү гэжэ һанахаар. Үглөөдэрэйнь урагшагүйдэлгэ энээниие баталба.

Московско областиие түлөөлһэн эхир хүбүүд Сагид болон Расул Катиновасовууд бэлигтэй бэрхэ барилдаашад байһанаа харуулаа. Уласхоорондын классай спортын мастер Сагид Катиновасов спортын мастер Матвей Илюхиновтэй барилдахадаа, нэгэшье балл алдангүй, илалта туйлаһан байгаа. Расул Катиновасов Андриян Ангановые 7:2 тоотойгоор шүүгээ.

«Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй түлөөлэгшэ, спортын мастер Владимир Ванкеев 90 килограммай шэгнүүртэ Алан Гучмазовтай тулалдахадаа, алдуу гаргажа, диилдэһэн байха юм. Түрүүшээр урагшаа гараһан аад, һүүлшэг тээшээ хүлдөө оруула оруулһаар, хэдэн балл үгэжэрхёо.

Саашадаа спортын мастернууд Алдар Гончикжапов, Ринат Валеев, Александр Монзоев гэгшэд тус тустаа Игорь Биченовтэ, Аламбек Козаевта, Дауд Магомедовтэ диилдэһэн байгаа.

Хүндэ шэгнүүртэ спортын мастер В. Жуковтай, уласхоорондын классай спортын мастер И. Климовтэй ана-мана тулалдаха барилдаашад манайда олдобогүй.

Тиигэжэ мүрысөөнэй дүнгөөр манай республикын команда айлшадтаа 9:19 тоотойгоор шүүгдэшоо. Энэ урагшагүйдэлгэһөө Буряад ороной барилдаанай федерациин хүтэлбэрилэгшэд, суглуулагдамал командын тренернүүд зүб тобшолол хэжэ, зохихо шиидхэбэринүүдые абаха аабза гэжэ һанагдана.

Декабриин эхеэр барилдаашаднай Дагестанай ба Хойто-Осетиин республиканууд та ошожо, нүхэд ёһоной уулзалга хэхэ юм. Жэлэй дүүрэхэ багта Черкесскын спортсменүүд манайда морилхоор хүлеэгдэнэ.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (баруун гарһаа): нүхэд ёһоной уулзалгын хоёрдохи үдэр Р. Валеев, А. Гучмазовтай барилдажа байна.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Редакторай орлогшо
П. Н. НИМАЕВ.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный —2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта —2-69-58; культуры и школ —2-60-21 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская—2-33 61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск—55-6-90. г Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79 п. Агинское —3-40-69. Директор издательства —2-37-32, бухгалтерия2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской ССР Директор 2-40-45.

Заказ № 275.